

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra primární a preprimární pedagogiky

Bakalářská práce

Komunikace mezi rodinou a mateřskou školou v zájmu dítěte

Vypracovala: Brigita Kabóková

Vedoucí práce: doc. PhDr. Miluše Vítěčková, Ph.D.

České Budějovice 2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem autorem této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

V Českých Budějovicích 28. 6. 2022

.....

podpis

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí bakalářské práce doc. PhDr. Miluši Vítěčkové, Ph.D., za vstřícnost a odborné rady při vedení mé práce. Dále děkuji všem respondentům za spolupráci, bez nichž by tato práce nevznikla. Poděkování patří i mé rodině za trpělivost a podporu po celou dobu studia.

ABSTRAKT

Práce se zabývá aspekty komunikace v obecné rovině i v profesní rovině povolání učitelky. Zohledňuje způsoby a formy komunikace mezi rodinou a školou, míru spolupráce a udržování vztahů těchto dvou institucí v zájmu dítěte. Cílem výzkumného šetření bylo zjistit: preference komunikačních forem a hodnocení jednotlivých oblastí a způsobů komunikace, míru participace rodičů na společných aktivitách mateřské školy a hodnocení komunikačních dovedností učitelů. Z výzkumných metod byla použita kvantitativní metoda ve formě dotazníkového šetření. Vytvořeny byly celkem dva výzkumné soubory otázek. Jeden pro rodiče a druhý pro učitele mateřských škol. Dotazník byl rozeslán elektronickou cestou do mateřských škol současně s žádostí o rozeslání rodičům na emailové adresy. Výsledky šetření jsou uvedeny v praktické části ve formě tabulek společně s analýzou dat.

Klíčová slova: komunikace, spolupráce, vztahy mezi mateřskou školou a rodinou

ABSTRACT

The thesis deals with aspects of communication both in general and in the professional level of the teaching profession. It takes into account the way and forms of communication between family and school, the degree of cooperation between them and the maintenance of relations between the two institutions in the best interests of the child. The aim of the research was to find out: preference of the communication methods, the parents' evaluation of individual areas and methods of communication, willingness of parents to participate in collective activities of the kindergarten and the teachers' evaluation of their communication skills. As for the research methods, a quantitative method was used in the form of a questionnaire survey. A total of two research sets of questions were created. One was made for the parents and the other one for the kindergarten teachers. The questionnaire was sent electronically to kindergartens with a request to send them to the parents' email addresses at the same time. The results of the survey are presented in the practical part as tables together with data analysis.

Keywords: communication, cooperation, relations between kindergarten and family

OBSAH

ÚVOD	7
1 MATEŘSKÁ ŠKOLA	8
1.1 Vznik předškolních zařízení	8
1.2 Typy mateřských škol	10
1.3 Rodiče a mateřská škola	11
1.3.1 Kategorie modelů vztahů	11
1.3.2 Spolupráce mezi rodinou a školou	13
2 RODINA.....	15
2.1 Definice rodiny	17
3 KOMUNIKACE	18
3.1 Význam a typy komunikace.....	18
3.2 Komunikace v profesi učitelky.....	23
3.3 Komunikace mezi rodinou a školou	26
3.3.1 Formy komunikace v mateřské škole	27
4 CÍL BAKALÁŘSKÉ PRÁCE.....	29
5 METODOLOGIE	30
5.1 Sběr dat	30
5.2 Dotazníkové šetření	30
6 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	32
6.1 Interpretace výsledků dotazníku pro rodiče	32
6.2 Interpretace výsledků dotazníku pro učitele	41
7 SHRNU TÍ VÝSLEDKŮ A DISKUZE	48
ZÁVĚR.....	52
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	53
ZKRATKY	57
TABULKY A OBRÁZKY	58
SEZNAM PŘÍLOH	60

ÚVOD

Komunikaci považuji za stěžejní sociální oblast pro fungování lidské společnosti. V případě mateřské školy je fungování komunikace mezi rodiči a učitelem alfou a omegou. V popředí zájmu obou zúčastněných stran je výchova a vzdělávání dítěte. Mateřská škola je místo, kde by mělo převládat pozitivní klima, přívětivé vztahy personálu. Učitel by si měl získat důvěru dětí a zajistit pocit bezpečí. S rodiči navázat důvěryhodnou komunikaci a partnerství. Učitel je člověk, který má za úkol sledovat, diagnostikovat, povzbuzovat celistvý vývoj každého dítěte. Zároveň má povinnost podávat rodičům informace o dítěti. Informace, které se mohou týkat průběhu dne: jak dítě spolupracovalo, jak se chovalo, co se mu povedlo. Naopak, kde byl zaznamenán nějaký deficit nebo je-li potřeba odborného vyšetření apod. Zajímalo mě, jak si vedou mateřské školy v komunikaci a spolupráci s rodiči. Zda jsou rodiče spokojeni s poskytováním informací, ptají se na pokroky dítěte nebo problémy, s přístupem učitelů a jaké je vzájemné nahlížení obou stran. V práci se opírám o proces komunikace jako o cestu k dosažení potřebného cíle v zájmu dítěte. Teoretická část je zaměřena na deskripci historického vývoje proměn předškolních zařízení, vymezení rodiny a její povinnosti, obecný princip komunikace společně spolu s nástroji pedagogické komunikace. V praktické části uvádím výsledky sběru dat dotazníkového šetření zaměřené na identifikaci preferencí způsobu komunikace, hodnocení míry informovanosti a spolupráci mezi rodinou a školou.

1 MATEŘSKÁ ŠKOLA

V této kapitole se zmíním o proměnách mateřské školy jako instituce, která sehraává v životě dítěte stejně důležitou roli jako rodina a jejíž proměny se promítají do vzájemné spolupráce a komunikace. Mateřská škola je po rodině první institucí, s kterou se ve svém dosavadním životě dítě setkává. Mateřská škola je instituce, která zajišťuje péči o jí svěřené děti v době, kdy jsou jejich rodiče v zaměstnání. Pečuje o uspokojování základních potřeb dětí. Vytváří podmínky pro jejich osobnostní rozvoj. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání* (RVP PV, 2021, s. 6) definuje obsah i úkoly předškolního vzdělávání. Nabízeným obsahem vzdělávání rozvíjí na profesionální úrovni klíčové kompetence v maximální dosažitelné míře u každého jedince. „Úkolem institucionálního předškolního vzdělávání je doplňovat a podporovat rodinnou výchovu, pomáhá dítěti zajistit prostředí s dostatkem mnohostranných a přiměřených podnětů k jeho aktivnímu rozvoji a učení.“

Podle Opravilové (2016) je mateřská škola školské zařízení, které na základě připraveného vzdělávacího programu rozvíjí specifické formy vzdělávacího působení, orientované na osvojování klíčových kompetencí a získávání předpokladů pro celoživotní vzdělávání. Teorie předškolního vzdělávání vychází ze současné vývojově psychologických koncepcí osobnosti. Dítě je aktivní, kompetentní a sociálně i kulturně se orientující subjekt. Současná didaktika předškolního vzdělávání klade důraz na přirozenost, naplňování vzdělávacích potřeb.

1.1 Vznik předškolních zařízení

Institucionální předškolní výchova nemá tak dlouhou historii jako škola. První předškolní instituce vznikly v souvislosti s průmyslovou revolucí v 18. a 19. století. Následkem toho došlo k nárůstu zaměstnanosti žen. První mateřskou školou se stala mateřská škola u svatého Jakuba v Praze v roce 1869 (Pavlovská, Syslová a Šmahelová, 2012).

Pro potřeby péče o dítě v raném a předškolním věku byly zakládány instituce již od 30. let 19. století. Byly to opatrovny, dětince, útulky a školky, které byly zřizovány dobročinnými spolky, obcemi a zámožnými majiteli. V roce 1832 byla jako první u nás

založena dětská opatrovna Na Hrádku v Praze. Ministerským výnosem (1872) byly definovány tři typy institucí: mateřské školy (doplňovaly rodinnou výchovu a připravovaly na školu), opatrovny a dětem mladších tří let byla poskytována péče v jeslích. První dětské jesle založila pražská obec v roce 1884. V opatrovnách a školkách se uplatňovaly postupy elementárního školního vyučování. Ty byly v roce 1872 ministerským výnosem z opatroven vyloučeny. Od roku 1934 byly opatrovny přeměněny na mateřské školy (Průcha et al., 2016).

Kuchařová (2006, s. 8) o návštěvnosti mateřských škol uvádí: „Mezi dvěma světovými válkami navštěvovalo mateřské školy přibližně 20 % dětské populace“. V roce 1948 je mateřská škola ve školské soustavě vedena jako nepovinné školské zařízení. Od té doby jejich počet vzrostl. Školský zákon z roku 1960 řadí mezi předškolní zařízení jakožto součásti jednotné školské soustavy jesle, mateřské školy a dětské útulky. Teprve v roce 1991 nastala změna a předškolními zařízeními zůstaly mateřské školy a speciální mateřské školy pro děti ve věku od 3 let. Mateřská škola se tak stala školou.

Přesné údaje o počtu mateřských škol zaznamenává pro Ministerstvo školství Český statistický úřad. Počty mateřských škol se během desetiletí v důsledku různých společenských faktorů měnily. 90. léta 20. století zaznamenaly úbytek mateřských škol. Po roce 1989, kdy počet mateřských škol byl 7335 (1990). V dalších letech se počet mateřských škol snižoval. Nejméně mateřských škol bylo v roce 2007/2008 s celkovým počtem 4808. Mírné oživení bylo možné sledovat od roku 2012/2013, kdy se počet mateřských škol přehoupl přes 5000. V loňském školním roce 2020/2021, oproti školnímu roku 2019/2020, přibylo v České republice devět veřejných mateřských škol (4863), tři soukromé mateřské školy a jedna církevní. Celkový počet všech mateřských škol je 5317, z toho 4863 mateřských škol veřejných, 404 soukromých a 50 církevních (MŠMT, 2021).

Dříve mateřská škola nebyla samostatnou institucí, ale součástí školských zařízení, přestože pracovaly podle výchovně vzdělávacích plánů, nebyla uznána vzdělávací funkce. Změna nastala až přijetím *Zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším a jiném vzdělávání*. Cíle předškolního vzdělávání vymezuje tento zákon v § 33:

„Předškolní vzdělávání podporuje rozvoj osobnosti dítěte předškolního věku, podílí se na jeho zdravém citovém, rozumovém a tělesném rozvoji a na osvojení základních pravidel chování, základních životních hodnot a mezilidských vztahů. Předškolní vzdělávání napomáhá vyrovnávat nerovnoměrnosti vývoje dětí před vstupem do základního vzdělávání a poskytuje speciálně pedagogickou péči dětem se speciálně vzdělávacími potřebami“(MŠMT, 2015).

Mateřské školy se staly součástí vzdělávací soustavy České republiky, čímž se pro ně staly závaznými kurikulární dokumenty: Státní úroveň v systému kurikulárních dokumentů představuje Národní program pro rozvoj vzdělávání – Bílá kniha (2001), který formuloval základní cíle pro celý systém školní vzdělávací soustavy. Tyto cíle jsou odvozeny od individuálních i společenských potřeb. Dále to jsou Rámcové vzdělávací programy pro předškolní vzdělávání (RVP PV, 2021).

Všechny uvedené dokumenty jsou veřejné a přístupné pro pedagogickou i nepedagogickou veřejnost. Termín mateřská škola může mít v jiných zemích odlišný název. Pro snadnější orientaci v údajích v oblasti vzdělávání vytvořilo UNESCO (1997) Mezinárodní klasifikaci vzdělávání ISCED. Předškolní vzdělávání získalo označení ISCED 0 – preprimární vzdělávání. Označení 0 znamená výchozí stupeň vzdělávání. Do roku 1997 se v České republice používal termín předškolní výchova (a vzdělávání). Se změnou struktury vzdělávací soustavy v roce 1997 se objevil termín ve zprávě *České vzdělávání a Evropa* (Pavlovská, Syslová a Šmahelová, 2012).

1.2 Typy mateřských škol

V současné době se rodiče mohou rozhodnout, do které mateřské školy zapíše své dítě. Výběr je dostatečně různorodý. Souběžně vedle sebe existují mateřské školy s různými programy. Nejčastějším typem je tzv. mateřská škola běžného typu. Jedná se o veřejné státní mateřské školy a zřizovat je může stát, kraj, obec nebo svazek obcí. Tyto mateřské školy mají svůj školní vzdělávací program, který je tvořen podle *Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání*. Koťátková (2008, s. 71) zmiňuje další typy mateřských škol. Jsou to soukromé a církevní školy. Od roku 1990 přibýly ještě tzv. alternativní školy:

- Waldorfská mateřská škola;
- Mateřská škola Marie Montessori;
- Daltonská mateřská škola;
- Mateřská škola s programem Začít spolu;
- Mateřská škola s programem podpory zdraví.

1.3 Rodiče a mateřská škola

Od 60. let 20. století prošly vztahy mezi rodinou a školou dlouhým vývojem nejen u nás, ale i ve světě. Rabušicová (2004, s. 11–12) zmiňuje Birte Ravn (2003), která se zabývala vývojovými hledisky o různých přístupech spolupráce a partnerství mezi rodinou a školou. Ravn (2003) pojmenovala čtyři základní modely vztahů mezi rodinami a školami z druhé poloviny 20. století:

- **KOMPENZAČNÍ MODEL** (60. a 70. léta). Na pomoc přichází škola, aby kompenzovala rodičovskou „nedostačivost“.
- **KONSENZUÁLNÍ MODEL** (70. a 80. léta). Instrukce rodina a škola si byly rovné. Důraz byl kladen na informování rodičů.
- **PARTICIPAČNÍ MODEL** (80. a 90. léta). Největší podporu si získal participační model. Rodiče jsou chápáni jako „aktivní, autonomní a individuální lidské bytosti“ (Ravn, 2003, s. 11).
- **MODEL SDÍLENÉ ODPOVĚDNOSTI** (současnost). Dochází k většímu podílu rodičů na rozhodování a zdůrazňuje se v něm společná odpovědnost rodičů a učitelů. Smyslem tohoto modelu je zainteresovat rodiče do aktivit, z nichž budou mít prospěch jejich děti.

1.3.1 Kategorie modelů vztahů

V roce 2003 proběhlo výzkumné šetření s názvem *Role rodičů ve vztahu ke škole – empirická zjištění*, publikovaný v časopise *Pedagogika* (3/2003). Předmětem výzkumu bylo zjistit, jak škola vnímá rodiče, a jak svou roli chápou rodiče. Autoři (Rabušicová, Čiháček, Emmerová a Šedřová, 2003, s. 309) při svém šetření vycházejí ze tří teoretických koncepcí (zákaznické, partnerské a občanské). Na základě svých praktických zkušeností a převládající situace „kdy jsou rodiče ve vztahu ke škole stále

ještě považováni spíše za problém", autoři doplnili trojici koncepcí o čtvrtou kategorii k teoretickým koncepcím s vymezením vztahu rodič – problém.

1. RODIČE JAKO ZÁKAZNÍCI. Od školy se v tomto modelu očekává, že bude pravidelně rodiče informovat o výsledcích jejich dětí. Rodiče mají obvykle možnost vybrat si z několika možností participací:

- zapojit se aktivně do managementu školy a tím ovlivnit rozvoj školy;
- vyslovovat své potřeby a objednávky jako řadový rodič;
- přijímat to, co je nabízeno, a odevzdat se do rukou odborníků;
- nebo přihlásit dítě do jiné školy.

Pol a Rabušicová (1996) zmiňují dvě polohy vnímání rodičů jako zákazníků. Škola akceptuje podporu ze strany rodičů. Vítá pomoc při organizaci školních akcí, finanční příspěvky na vybavení. Spolupráce a zájem rodičů má spíše pasivní formu.

2. RODIČE JAKO PARTNEŘI. Tento vztah se vyznačuje rovnoprávným postavením rodiny i školy. Učitelé si uvědomují, že rodiče své děti nejlépe znají a jejich pomoc jim je přínosná. Ačkoli je tento vztah ideálem, proto v této souvislosti hovoříme o snaze vytvářet partnerství s rodiči.

3. RODIČE JAKO OBČANÉ. Rodiče jako občané uplatňují svá práva a odpovědnost vůči škole.

4. RODIČE JAKO PROBLÉM. Autoři se domnívají, že rodiče jsou ve vztahu ke škole stále považováni za problém a charakterizují přístup k rodičům označovaný jako „problémový“. Tento typ se člení na tři skupiny:

- *nezávislí* – Rodiče se snaží udržovat se školami svých dětí minimální kontakty. S učiteli komunikují pouze zřídka. Hodnoty rodiny mohou být jiné, než jsou předávány školou. Necítí potřebu se školou spolupracovat.
- *špatní* – Rodiče neprojevují zájem o vzdělání a výchovu svých dětí a nepodporují jejich učení. Obvykle tyto rodiče neplní dobře své rodičovské povinnosti ani uvnitř rodiny.
- *snaživí* – Rodiče se snaží komunikovat, účastní se různých setkání, připravují doma děti na vyučování. Požadují jasné zprávy o pokroku dětí.

Z výsledku výzkumu Rabušicové, Čiháčka, Emmerové a Šedové (2003) vyplynulo, že z podob rodičovské role ve vztahu ke škole převažuje zákaznický přístup (82 %). Následuje podoba partnerská (38 %). 22 % nahlíží na rodiče jako na problém. Nejméně často byla zaznamenána odpověď respondentů v kategorii rodič – občan (18 %).

Také Opravilová (2016) hovoří o současné tendenci rodin přistupovat k výchovným zařízením klientsky. Rodiče vyžadují pro své dítě přednostní služby, často nepřiměřené. Kladou vysoké nároky na kvalitu vzdělávání a přenáší na instituci odpovědnost za výsledky. Proti tomu se Opravilová (2016, s. 143) ohrazuje a zastává názor, že: „Rodičům je třeba zprostředkovat smysluplné informace o správných postupech, zdůraznit rodičovskou odpovědnost a posilovat jejich výchovné kompetence“. Opatření k podpoře rodiny se zpravidla ustanovují zákonem, který zároveň vyjadřuje i politické cíle. K těmto opatřením patří: mateřská dovolená, otcovská dovolená, rodičovská dovolená, rodinné dávky, daňová politika, služby, dávky pěstounské péče.

1.3.2 Spolupráce mezi rodinou a školou

V 80. letech 20. století je v odborné literatuře vztah mezi rodinou a školou popsán jako přátelský. Vztah mezi těmito institucemi je základnou pro vybudování kvalitní výchovy. Škola přispívá svou odbornou péčí k tomu, aby se dítě mohlo dále rozvíjet. Rodiče by proto měli k pedagogovi přistupovat jako k příteli, který jim je nápomocen při výchově. Pedagog potřebuje pro svou kvalitní práci znát také atmosféru (Králíková a Singerová, 1985).

RVP PV (2021, s. 34) vymezuje spolupráci rodiny a školy takto: „Ve vztazích mezi zaměstnanci školy a rodiči panuje oboustranná důvěra a otevřenost, vstřícnost, porozumění, respekt a ochota spolupracovat. Spolupráce funguje na základě partnerství. Učitelé sledují konkrétní potřeby jednotlivých dětí, respektive rodin, snaží se jim porozumět a vyhovět“.

Dnes se otevírají diskuze o současných vztazích mezi rodinou a školou. Pro pedagogy, rodiče a širokou veřejnost vznikl praktický průvodce vzděláváním *Zapojmevšechny.cz Podpora společného vzdělávání v pedagogické praxi* pod záštitou Národního pedagogického institutu (NPI).

Principy kvalitní komunikace podle NPI (2021):

- Rodiče mají vědět, jak se dítě vzdělává, jaké má vztahy.
- Rodiče by měli být seznámeni s metodami vzdělávání a rozumět jim.
- Škola má rodičům umožnit nahlédnout do života školy.
- Rodičům by měla být nabídnuta příležitost pomoci při společných akcích, mohou poskytovat zpětnou vazbu. Společné akce: prohlubují spolupráci s rodiči, škole se zvyšuje důvěryhodnost, pomáhají předávat informace, motivují rodiče k další spolupráci.
- Rodiče by měli dostat příležitost zapojit se do rozvoje školy, výuky a spolurozhodování.

Autorský tým NPI (2021) hovoří také o kritice českých škol a mateřských škol:

- škola a rodina jsou dvě oddělené instituce, komunikují spolu, jen když se vyskytne problém;
- aktivita rodiny je žádoucí, jen když škola uzná, že je to potřebné;
- učitel rodičům dává požadavky, úkoly a doporučení a očekává změnu ve výchovné strategii;
- přestože školy pořádají více akcí, rodiče jsou stále jen pasivními účastníky, nepodílejí se na ničem.

2 RODINA

Rodinu můžeme ze společenského hlediska považovat za nejstarší lidskou instituci. Je prvním místem, kam každý po narození přichází, v dospělosti se do něj vrací. Rodina dává pocit sounáležitosti, pocit bezpečí a jistoty každému členu rodiny.

Rodina je základem pro vývoj každého jedince. Plní funkci biologickou, ekonomickou, sociální a emocionální. Poskytuje svým členům, dětem i dospělým potřebné zázemí, uspokojuje jejich potřeby a zprostředkovává zkušenosti, které není možné získat někde jinde. V rodinném prostředí se realizuje nejvýznamnější etapa procesu socializace (Laca, 2013).

Podle Matouška (2003, s. 187), je vytvoření domova jedním ze základních znaků rodiny. „Domov je podstatnou podmínkou pro vychovávání dětí“.

Matoušek a Pazlarová (2016, s. 12) definují rodinu jako soužití jedné nebo více generací. Jádrem rodiny je partnerství dvou dospělých lidí. Podstatná je ekonomická a emocionální podpora jednotlivců rodiny. Funkcí rodiny je zajištění všech potřeb dětí. Pro plnění funkcí rodiny by dospělí měli mít určité kompetence (materiální zajištění, udržování domácnosti, sladování potřeb v každodenním fungování, udržování kontaktu s širší rodinou). Autoři také mluví o slábnoucím významu sňatku: „V současných společnostech euro-amerického civilizačního okruhu slábne význam formálního legitimního svazku dospělých státní nebo církevní autoritou“.

V současné době se polemizuje o funkci dnešní rodiny. Podle historika Eduarda Maura můžeme pozorovat změny ve funkcích rodiny od poloviny 20. století. K otázce, zda je rodina v krizi nebo se jedná pouze o restrukturalizaci a vznik nové struktury, se vyjádřil Eduard Maur s ostatními odborníky v pořadu *Fokus Václava Moravce* (Česká televize, 2016). Pod vlivem společenských proměn a hodnot rodin se podle Maura zmenšila funkce ekonomická, ztrácí roli socializační, kdy o výchovu dítěte kromě rodiny pečuje řada dalších organizací. Do jisté míry přichází o funkci rozmnožovací vlivem nárůstu počtu dětí, které se rodí mimo rodinu (nesezdaným párům). Rodina se častěji rozpadá rozhodnutím manželů, než tomu bylo v minulosti. Vytvoření rodiny a plození dětí

přestává být ideálem. Procesy transformace rodiny započaly vlivem modernizace společnosti.

Nad pojetím rodiny se zamýšlel i Matějček (2017, s. 12) ve své knize *Rodiče a děti*: „Jsme svědky změn ve společenském mínění, podle kterého jsou všechny podoby rodiny možné. Menšiny prosazují právo na jakoukoli skladbu rodiny, jako by nebylo významné, zda dítě vychovávají vlastní nebo náhradní rodiče...“.

Data demografických, sociologických analýz zachycují výrazné změny forem rodinného soužití od poloviny 20. století. U demografické statistiky (např. výběrové šetření EU – SILC), jsou předmětem zkoumání spíše domácnosti než rodiny, přestože mezi dnes uznávanými formami rodinného soužití jsou i takové, které nejsou založeny na soužití

v jednom bytě. Úkolem společenských věd, dle *Zprávy o rodině 2020* (Kuchařová, Barvíková, Höhne, Nešporová, Palonciová a Vidovičová, 2020, s. 15–16) je tak sledovat příčiny proměny uznávané formy soužití rodiny, rostoucí nestabilitu a variabilitu nově přibývajících forem nerodinného soužití. Jsou odrazem demografických změn (stabilizace rozvodovosti, růst délky života), ale také odrazem kulturně-normativních (snižování tradičních a společenských norem). Změny vývojových trendů dnešní rodiny lze charakterizovat třemi rysy:

- *diverzita forem rodinného soužití* – nárůst nerodinných forem soužití a života lidí žijících samostatně (singles);
- *destandardizace životních drah* – promítání individuální životní dráhy do proměn rodiny;
- *nestabilita rodiny* – tradiční i alternativní formy partnerského soužití se často rozpadají.

2.1 Definice rodiny

Rodinu je možné definovat různými způsoby. Definice se mohou odlišovat podle jednotlivých vědních oborů.

Krebs (2010, s. 344) popisuje rodinu z pohledu současné rodinné politiky takto: „Za rodinu je pokládán soubor společně bydlících a hospodařících manželů nebo partnerů s dítětem nebo s dětmi, nebo jednoho rodičů s dítětem nebo dětmi. Protože s manželskými nebo partnerskými páry nebo jednotlivci a dětmi žijí i jiné osoby...”

Dle § 655 *zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku* je: „hlavním účelem manželství založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc”.

Ačkoliv různí autoři či zdroje definují institut rodiny podobně, právní řád rodinu ani její členy blíže neurčuje. Podle Unie rodinných advokátů definovat rodinu může být problém. Někdy se jí rozumí soužití muže a ženy, kteří jsou sezdáni, jindy se jí rozumí soužití muže a ženy, kteří sezdáni nejsou, ale trvale spolu žijí. Rodinou se rozumí i soužití svobodné nebo rozvedené matky s dětmi apod. V moderním světě se institut rodiny proměňuje, a ne jinak je tomu i u nás (Nykodým, Unie rodinných advokátů, 2018).

Podle *Sociologické encyklopedie* (Nešpor, 2018) je rodina definována jako obecně původní a nejdůležitější společenská skupina a instituce, která je základním článkem sociální struktury i základní ekonomickou jednotkou a jejími hlavními funkcemi je reprodukce trvání lidského biologického druhu a výchova, respektive socializace potomstva.

Z psychologického hlediska podle Hartla a Hartlové (2010) rodinu zahrnuje širší příbuzenstvo, jakou jsou prarodiče, strýcové a tety, bratřanci a sestřenice, které váže nejen pokrevní pouto, ale i rodinné postoje, tradice, rysy a jazyk.

Z pedagogického hlediska autoři Průcha, Walterová a Mareš (2009) chápou rodinu jako sociální skupinu nebo společenství žijící ve vlastním prostředí – domově, které uspokojuje potřeby dětí, poskytuje jim péči a základní jistoty.

3 KOMUNIKACE

Podle Mikuláščíka (2010, s. 6) pomocí komunikace získáváme i předáváme informace, popisujeme, vysvětlujeme (výměna v mluvené, psané, obrazové nebo činnostní formě). Vyjadřujeme pocity, nálady (sebevyjádření), jsme schopni vést jiné lidi, můžeme je ovlivňovat a nechat se ovlivňovat, vytvářet i ničit vztahy. „Úspěšná komunikace je založena na vědomě kontrolované volbě slov. Vnímání partnera se neomezuje jenom na slova, ale sledujeme i neverbální projevy a vrchní tón řeči“.

Význam slova komunikace pochází z latinského slova *communicatio*, to je odvozeno od slova *communicare*, které znamená spojovat. V širším smyslu jde o jakýkoliv přenos informace. V obecné rovině se komunikace popisuje v různých kategoriích typu: zdroj – příjemce, komunikační kanál, komunikační kód, komunikační šumy apod. Přenos informace však nevytváří mezi účastníky vztah mluvčího a adresáta, který je podstatným rysem komunikace v užším smyslu (Maříková, Peroutek a Vodáková, 1996).

3.1 Význam a typy komunikace

Mikuláščík (2010, s. 18) mluví o vývoji komunikace v historickém kontextu. Od prvopočátku vývoje člověka je komunikace „jedním z nejdůležitějších projevů vývoje člověka“.

Vymětal (2008, s. 113) o významu komunikace řekl: „Význam komunikace můžeme chápat v širším slova smyslu, nikoli pouze jako proces výměny informací mezi lidmi, ale i jako výměnu informací obecně mezi živými i neživými organizmy“. V komunikaci mezi lidmi hovoří o sociální komunikaci a dělí ji následovně:

Z hlediska formy komunikace:

- ústní (rozhovor, porada, dotazování, výuka apod.);
- písemná (dopis, email, zpráva, zápis apod.);
- vizuální (diagram, graf, tabulka, fotografie, film apod.).

Z hlediska komunikačních prostředků:

- verbální komunikace slovem (ústní x písemná, přímá x zprostředkovaná, živá x reprodukována);
- neverbální komunikace tělem a pomocí smyslů;
- realizovanou činy a skutky.

Komunikace zaměřena na dosažení předpokládaného cíle, kterým může být:

- výměna informací;
- ovlivňování chování lidí;
- ovlivňování mezilidských vztahů mezi jedinci i k vlastní osobě.

Komunikace z hlediska plnění funkce může být:

- informativní, poznávací, instruktivní, vzdělávací a výchovná, socializační, přesvědčovací, posilující, motivující, zábavná...

Nevhodně volená slova brzdí komunikaci, mohou být příčinou negativní a problémové komunikace, vyvolávat obavy z nepochopení sdělení.

Typy komunikace

DeVito (2008, s. 28) uvádí, že při komunikaci lidé jednají a reagují jak na základě bezprostřední situace, tak na základě své minulosti, předchozích zkušeností, postojů, kulturních návyků a mnoha návazných činitelů. Autor ve své knize vyvrací mylný názor na komunikaci ve smyslu „čím více komunikujete, tím je vaše komunikace lepší“ a navrhuje osvojení si správných efektivních zásad. K dosažení příslušných komunikačních dovedností nám podle DeVita (2008) pomůže ovládnutí řady forem komunikace. Jsou to formy:

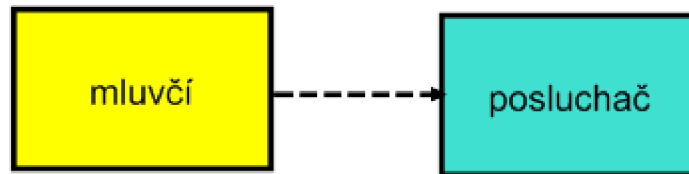
- *Intrapersonální komunikace* – tu vedeme sami se sebou;
- *Interpersonální komunikace* – probíhá mezi účastníky komunikace formou otázek a odpovědí;
- *Komunikace v malé skupině* – asi pěti až deseti lidí, slouží ke vztahovým a úkolovým potřebám;

- *Veřejná komunikace* – je komunikace mezi mluvčím a posluchači různého počtu (elektronická média, rozhlas, televize);
- *Počítačem zprostředkovaná komunikace* – probíhá prostřednictvím počítačového spojení (email, chat, webové stránky, blogy);
- *Masová komunikace* – označuje komunikaci vycházející z jednoho zdroje a je určena mnoha příjemcům po celém světě (noviny, časopisy, rozhlas, televize, film).

DeVito (2008) se také zmiňuje o rolích a procesech v komunikaci. Účastníci mají své role. Účastník vysílající nějakou zprávu je zdroj (mluvčí). Ten, který přijímá vyslanou zprávu, je příjemce (posluchač). Jeho vnímání je ovlivněno vlastními zkušenostmi a prožitky. Důvodem ke komunikaci je primárně nějaké sdělení (komuniké). Jinými slovy vyslaná zpráva jako myšlenka či pocit, kterou člověk sděluje druhému. Zpráva má podobu verbálních i neverbálních symbolů. Do sdělování se promítá osobnost, náladovost či postoje. V komunikačním jazyce hrají důležitou roli dva procesy, jejichž činnost probíhá souběžně. V procesu kódování závisí na znalosti jazyka, na slovní zásobě nebo signálů. A proces dekódování může nastat při komunikaci mezi odlišnými kulturami. To může vést ke zkreslenému obsahu. Při vysílání vlastního sdělení jiné osobě sami sebe slyšíme a získáváme zpětnou vazbu o našem sdělení. Vše, co narušuje hladký proces komunikace, DeVito (2008) nazývá šumem. Šum může mít za následek zkreslení smyslu nebo obsahu sdělení.

Na základě svých poznatků DeVito (2008) vytvořil tři modely interpersonální komunikace. Obrázek č. 1 představuje lineární model. Mluvčí mluví, posluchač naslouchá. Mluvení a naslouchání v tomto případě probíhá v různých časech. Na obrázku č. 2 je znázorněn tzv. interakční model. Role účastníků se střídají. Transakční model na obrázku č. 3 je podle DeVita (2008) model, který odpovídá současnému trendu komunikace. Role účastníků (mluvčí i posluchač) fungují zároveň.

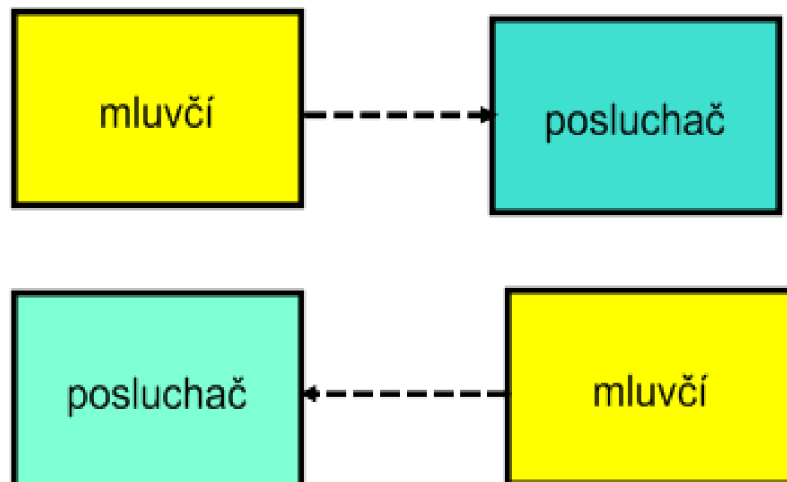
Obrázek 1: Lineární model interpersonální komunikace podle DeVita

Zdroj: DeVito (2008, s. 32)

V lineárním modelu interpersonální komunikace probíhá v různém čase. Mluvčí mluví, posluchač poslouchá.

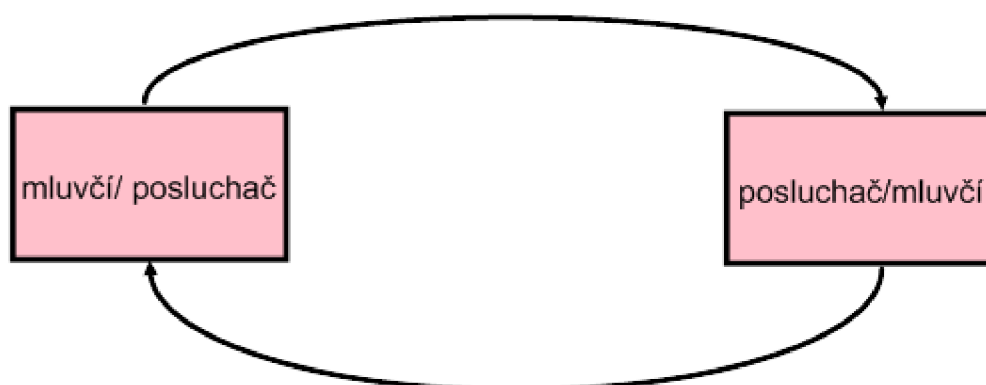
Obrázek 2: Interakční model interpersonální komunikace podle DeVita

Zdroj: DeVito (2008, s. 32)

Interakční model umožňuje střídání rolí v procesu komunikace.

Obrázek 3: Transakční model interpersonální komunikace podle DeVita

Zdroj: DeVito (2008, s. 33)

Transakční model umožňuje fungování rolí zároveň.

Mikuláščík (2010) je toho názoru, že sociální jednání má podobu určitého schematického pravidelného a postupového chování. Lidé jsou schopni komunikovat, protože ovládají určitá pravidla týkající se myšlení i jednání související s komunikací. Sdělování je oboustranný proces, přičemž role komunikátorů a komunikantů se střídají. Existuje řada pravidel, která se řídí strukturovaným postupem. DeVito (2008) i Mikuláščík (2010) se shodují v definování rolí v komunikaci a v procesech, které v ní probíhají. Mikuláščík (2010, s. 25) řekl o komunikačním jazyce: „I když mluvíme stejným jazykem, neznamená to, že si musíme vždy rozumět“. Rozlišuje denotativní a konotativní význam jazyka. Použití zejména abstraktních slov je odlišně chápáno. Proto zmiňuje pojmy denotát (objekt), který označuje symbolem a designát (symbol), kterým je označen objekt. Denotát má zástupnou funkci slov. Užívání symbolů je charakteristické pro některé vědní obory. Tyto jsou chápány ve významu denotativního jazyka. V běžné komunikaci se odehrává konotativní jazyk. Situace, ve které komunikace probíhá, Mikuláščík (2010) nazývá komunikační kontext a ovlivňuje ho vnitřní složka (to, co se odehrává v našem nitru) a vnější složka (působení stimulů). Komunikační kontext považuje za psychologickou, sociální i kulturní záležitost. Zmíněné procesy probíhají v prostoru, ve kterém se komunikace odehrává a nazývá jej komunikačním prostředím. Jsou to podněty (např. osvětlení,

počet lidí, hluk, šumy psychického nebo interního charakteru), které působí na účastníky komunikace.

3.2 Komunikace v profesi učitelky

Přestože používání mluvené řeči je přirozenou schopností člověka, vedení úspěšné efektivní komunikace ve prospěch všech zúčastněných stran je však uměním. I komunikace má svá pravidla. Pokud hovoříme o dovednostech, DeVito (2008) pojmenoval šest komunikačních dovedností interpersonální komunikace.

- 1) DOVEDNOST PREZENTOVAT SÁM SEBE;
- 2) DOVEDNOST VZTAHOVÁ;
- 3) DOVEDNOST VÉST ROZHOVORY A POUHOVORY;
- 4) DOVEDNOST KOMUNIKOVAT V MALÉ SKUPINĚ A VŮDCOVSKÁ DOVEDNOST;
- 5) DOVEDNOST PREZENTACE;
- 6) MEDIÁLNÍ GRAMOTNOST.

O pedagogické komunikaci Gavora (1988, s. 22) hovoří jako o „vzájemné informaci mezi účastníky výchovně-vzdělávacích cílů. Pedagogická komunikace se řídí osobitými pravidly, která určují pravomoci jejich účastníků“.

Nelešovská (2015, s. 26) ve své knize cituje autory Fleischmanna, Navrátila a Klimeše (1982): „Komunikaci je nutné chápat jako základní prostředek uskutečňování výchovy a vzdělávání, který umožňuje zprostředkovaně v podobě verbálních a neverbálních projevů učitelů a žáků realizaci zvolených cílů, obsahů, metod a forem jako prvků vyučovacího procesu“.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání klade důraz na profesní dovednosti učitelek, které směřují k naplňování modelu předškolní výchovy a vzdělávání orientovanému osobnostně na dítě. Profese učitelky zahrnuje různé profesní vztahy, zvládání činností (výtvarné, hudební, tělesné apod.), metodické zpracování a sociální, speciálně-výchovné a diagnostické dovednosti (Mertin a Gillernová, 2015). Hlavní skupiny profesních dovedností Mertin a Gillernová (2015, s. 28-35) vymezují následovně:

- 1) SOCIÁLNĚ-PSYCHOLOGICKÉ PROFESNÍ DOVEDNOSTI;
- 2) PROFESNÍ DOVEDNOSTI SPOJENÉ S OBSAHEM REALIZOVANÝCH ČINNOSTÍ, S RŮZNÝMI OBLASTMI ROZVOJE DÍTĚTE PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU;
- 3) METODICKÉ PROFESNÍ DOVEDNOSTI;
- 4) SPECIÁLNĚ-VÝCHOVNÉ A DIAGNOSTICKÉ PROFESNÍ DOVEDNOSTI.

K tématu komunikace v profesi učitelky se vztahuje oblast sociálně-psychologické dovednosti. V sociálních dovednostech Gillernová (2015) rozlišuje prvky dovedností vztahující se k sobě samému a prvky týkající se mezilidských vztahů. Základními prvky sociálních dovedností jsou vzájemné poznávání, důvěra, příznivá atmosféra, poskytování podpory a pomoci, projev tolerance a odpovědnosti. Do inventáře sociálně-psychologických dovedností učitelky patří:

Akceptování osobnosti partnerů – přijímat každého takového jaký je, avšak neznamena to souhlasit se vším, co druhý člověk dělá.

Autenticita učitelky – otevřeně projevovat své emoce, názory, postoje. Učitelka může projevovat vhodnou formou vztek nebo radost. Vyjadřování pozitivních i negativních prožitků zvyšuje věrohodnost učitelky.

Empatie – umět se vcítit a porozumět významu prožitků sociálních partnerů.

Naslouchání – snáze porozumět podstatě sdělovaných a vyjadřovaných obsahů a jejich významu.

Odlíšování emocionálních a racionálních procesů – co člověk cítí, jaké prožitky v dané situaci vnímá. Tyto prožitky nelze vyvracet racionálními argumenty nebo je zlehčovat či zesměšňovat.

Zvládnutí konkrétní situace zjednodušené. Zobecněná a zjednodušená hodnocení situace nevedou k její nápravě. Pojmenování toho, co chceme u sociálního partnera posílit, změnit lze považovat za efektivní prostředek působení.

Podpora sebekontroly a seberegulace je podmínkou zvládnutí sociálních interakcí při dlouhodobém udržování vztahů.

Porozumění neverbálním projevům. Neverbální projevy (gesta, mimika, pohyby, pohledy očí) informují zejména o emocích a jsou důležitým komunikačním prostředkem.

Respekt a tolerance k odlišným projevům interakcí pro rozvíjení vzájemných vztahů je třeba ukazovat odlišné náhledy na svět, orientovat se v nich a projevit toleranci.

Zpětná vazba jako oboustranně otevřená komunikace. Efektivní zpětná vazba by měla být popisná, konkrétní, nehodnotící či neinterpretující. Naopak zobecňující hodnocení může působit problematicky.

Konfliktní situace. Příčiny konfliktu mohou být různé a rozdílné a nelze je vyloučit, ale pro rozvoj vztahů je nutné se naučit konflikty zvládat. Zvládnutí konfliktů vyžaduje řadu sociálních procesů vzhledem k jeho náročnosti.

Gillernová (2015) považuje za nejdůležitější procesy následující:

- oddělit děti, kolegy, rodiče od problému;
- vypořádat se s emocemi, pokusit se je přiměřeně ventilovat;
- vytvářet alternativy a varianty postupu (hledání více možností řešení);
- ke vzniku konfliktu přispívají jeho aktéři, ale i určitá sociální situace.

Svobodová (2010) je toho názoru, že rodičům by mělo být z komunikace s učitelem jasné, že má pozitivní vztah k dítěti, aby se cítilo v mateřské škole dobře. Rodiče jsou potěšeni pozitivními informacemi o dítěti a nadšení z úspěchů dítěte spojuje rodiče i učitelky. Při sdělování negativních informací by se učitelky měly vyvarovat kritizování, vyjadřování soudů o dítěti, ale raději popsat konkrétní situaci. Popis situace v sobě nachází řešení situace.

Málokdy přemýšlíme o způsobu komunikace jako o dovednosti. S inovativními přístupy efektivní komunikace a konkrétními příklady uvádějící do každodenní praxe přicházejí autoři knihy *Respektovat a být respektován* (Kopřiva, Kopřivová, Nevolová a Nováčková, 2017). Tato publikace zasvěcuje rodiče i pedagogy do rizik výchovy založené na nerovném modelu vztahů mezi dospělými a dětmi a snaží se ukázat přínos z partnerského přístupu, který je založen na rovnocennosti a respektu. Respekt a úcta k dětem i dospělým je výchozím bodem. Kopřiva, Kopřivová, Nevolová a Nováčková

(2017, s. 14) jsou přesvědčeni, že „existují respektující výchovné a komunikační postupy, kterými můžeme druhým sdělovat své oprávněné požadavky, řešit náročné situace, tak i vyjadřovat svoji nelibost nebo se bránit". Mezi efektivní techniky autoři Kopřiva, Kopřivová, Nevolová a Nováčková (2017, s. 50) zařadili:

- popis, konstatování (Vidím (slyším), že...);
- informace, sdělení (Je..., je potřeba... Když..., tak...);
- vyjádření vlastních očekávání a potřeb (Očekávám, že..., Pomohlo by mi, kdyby...);
- možnost volby (Uděláš to tak...nebo tak...?);
- dvě slova (Jirko...!);
- prostor pro spoluúčast a aktivitu (Co s tím uděláme? A co si o tom myslíš ty?).

3.3 Komunikace mezi rodinou a školou

Pozitivní klima a profesionální přístup učitelek mateřské školy je prvotní podmínkou pro fungování příznivé oboustranné komunikace. Před samotným nástupem dítěte do mateřské školy by rodiče měli získat dostatek informací o fungování mateřské školy. Se vstupem dítěte do předškolního zařízení nastávají rodičům nejrůznější povinnosti: docházka dítěte rok před zahájením povinné školní docházky, úhrada stanovené úplaty, materiální vybavení dítěte, podávání informací o zdravotním stavu, omlouvání absence dítěte, spolupodílení se na výchově a vzdělávání dítěte apod. Na druhé straně rodič je ten, který rozhodne o rozvoji svého dítěte. Je na něm samotném, zda se bude podílet na dění v mateřské škole, reagovat na intervence učitelů na základě prováděných diagnostik a zajímat se o pokroky svého dítěte. RVP PV (2021, s. 34) ukládá povinnost učitelům rodiče informovat: „Učitelé pravidelně informují rodiče o prospívání jejich dítěte i o jeho individuálních pokrocích v rozvoji i učení. Domlouvají se s rodiči o společném postupu při jeho výchově a vzdělávání."

Kolláriková a Pupala (2001) jsou toho názoru, že zvládnutí řešení konfliktních situací leží na profesionalitě učitele a jeho kompetencích. Komunikace je alfou a omegou. I když je komunikace pro člověka přirozená, stojí za to přemýšlet o obsahu sdělení. Co a jak sdělujeme. Schopnost komunikovat patří k důležitým potenciálům člověka. Je úzce svázaná se schopností kriticky myslet.

Podle Rabušicové (2004) vztahy mezi rodinou a školou byly dlouhou dobu tradičně omezeny spíše jen jednosměrný přenos informací a poskytování rad učitelů rodičům (60. léta). V 70. a 80. letech začali být rodiče vyzýváni k tomu, aby školní brány překračovali častěji a systematictěji. V 90. letech došlo v řadě zemí k legislativním změnám, které rozšířily rodičovská práva a umožnily zapojení rodičů do spolurozhodování o školním dění nad rámec běžných konzultací.

3.3.1 Formy komunikace v mateřské škole

V této kapitole jsou shrnuty formy komunikace z pohledu Čapka (2013) a Lažové (2013).

Osobní kontakt

Rodiče každý den přivádí dítě do školky. Hned při vstupu do šatny upoutávají pozornost vystavené dětské výtvary z průběhu týdne, a zatímco se dítě svléká a rodič nemá naspěch, může věnovat čas informacím na nástěnce nebo si přečíst jídelní lístek. Pak už zbývá předat dítě do příslušné třídy, kde dítě i rodiče přivítají učitelé. Rodič má mezi dveřmi možnost rychle sdělit, co považuje za důležité apod. Tento způsob komunikace realizovaný při předávání dítěte je nejčastější.

Společné akce

Společné akce jsou vhodnou formou neformálního setkání učitelek, rodičů a dětí. Mohou být organizovány ryze mateřskou školou prostřednictvím programu, který si mateřská škola připraví pro rodiny dětí. Takovou akcí bývá nejčastěji vánoční besídka. Společně připravované akce s rodiči vycházejí z tradic daného místa nebo podle ročního období. Jako například jarní slavnosti, velikonoční, vánoční trhy, mikulášská nadílka, akce v přírodě apod.

Schůzky, konzultace

Další příležitosti osobního kontaktu rodičů a učitelů jsou na rodičovských a konzultačních schůzkách. Rodičovské schůzky svolává ředitelka podání informací o případných změnách, sděluje požadavky k zajištění potřeb dětí pro pobyt v mateřské škole, přijímá návrhy rodičů. Konzultační schůzky si rodiče mohou domluvit

individuálně. Rodiče také využívají pobytu v mateřské škole v adaptačním období dítěte.

Telefonická komunikace

Mezi další používané formy patří telefonická komunikace. Rodiče ji využívají především k nahlášení nepřítomnosti dětí. Učitelky nejčastěji informují o zhoršeném zdravotním stavu dítěte či úrazu.

Písemná komunikace

Email nebo dopis se používá jako hromadná komunikace k informování o nadcházejících událostech (výlet, akce pro rodiče, vzdělávací akce pro děti, materiální zajištění dítěte apod.). Nástěnky při vstupu nebo v šatnách jednotlivých tříd jsou další variantou, kam vkládat důležité informace pro rodiče. Sdělení na nástěnce by mělo být dostatečně viditelné a zvýrazněné, psané dostatečně velkým formátem, aby je rodiče nepřehlédli.

Webové stránky

V posledních desetiletích je zcela běžné komunikovat s rodiči i širší veřejností prostřednictvím internetu, intranetu (školní síť) nebo digitálních technologií. K prezentaci školy pomáhají webové stránky. Vzhled webových stránek by měl být poutavý, funkční a přehledně zpracovaný. Rodiče jsou touto cestou informováni o aktuálním dění ve škole. Například plánované akce a fotografie z činností dětí, informace o nadcházejících změnách, týdenní nabídka stravování. Webové stránky plní funkci informativní, estetickou a administrativní (formuláře, dokumenty, elektronické a telefonické kontakty).

Digitální technologie

Nakonec bych chtěla zmínit digitální technologie. Ty se staly nedílnou součástí při samotném vzdělávání a výchově dětí. Digitální technologie jsou využívány jak při komunikaci mezi rodinou a školou, tak při vzdělávání dětí (interaktivní tabule, tablety apod.). Výhodou sociálních médií a mobilních aplikací je rychlost předání informace a rychlejší zpětná vazba.

4 CÍL BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Cílem bakalářské práce je pokusit se zjistit, jak spolu komunikují a spolupracují mateřské školy a rodiče v zájmu celostního rozvoje dítěte. Z pozice rodičů mě zajímalo, do jaké míry jsou rodiče spokojeni s podávanými informacemi, jaké formy sdělování preferují a kromě toho, jsou-li rodiče vítáni při pořádání školních akcí. Z pozice učitelů mě zajímalo hodnocení spolupráce s rodiči na hodnocení vlastních komunikačních dovedností.

Formulace výzkumných otázek:

- Jaké formy komunikace jsou mezi rodiči a mateřskou školou preferovány a jak rodiče hodnotí jednotlivé oblasti a způsoby komunikace?
- Jaká je nabídka pořádaných akcí mateřskou školou a spolupracují rodiče na jejich přípravách?
- Jaké je vnímání učitelů rodičovské role ve vztahu k MŠ a hodnocení spolupráce s rodiči?
- Jak učitelé hodnotí své komunikační dovednosti?

Pro bakalářskou práci jsem zvolila kvantitativní výzkumné šetření realizované prostřednictvím dotazníku. Za tímto účelem jsem vytvořila dva výzkumné soubory s různým počtem a typem otázek.

Kvantitativně orientovaný pedagogický výzkum vychází z pozitivistické filozofie a lze jej vymežit jako záměrnou, systematickou činnost. Cílem je zkoumat předpoklady o vztazích mezi pedagogickými jevy za pomoci empirických metod. Výzkum a jeho řešení prochází fázemi navzájem propojených činností (Chráška, 2016).

5 METODOLOGIE

V této kapitole popisuji postup sběru dat. Dále výběr dotazníku jako metody kvantitativně orientovaného výzkumu a formy odpovědí užití v mé práci.

5.1 Sběr dat

Příprava dotazníků probíhala v únoru 2021. Cílem bylo oslovit mateřské školy běžného typu. Dotazníky byly určeny pro mateřské školy městského i venkovského typu od jednotřídek po velké provozy mateřských škol. První dotazník, s názvem *Komunikace a spolupráce mezi mateřskou školou a rodinou v zájmu dítěte*, byl určen rodičům. Soubor obsahuje 17 otázek s možností jedné odpovědi. Druhý dotazník nese stejný název a je určen učitelkám. Dotazník obsahuje 12 otázek také s možností jedné odpovědi. Po konzultaci volených otázek a jejich úpravě jsem zvolila dotazníkovou platformu Mojeanketa.cz, díky které jsem dotazníky vytvořila. Elektronickou cestou jsem oslovila celkem čtyři ředitelky a ředitele mateřských škol městského i venkovského typu. V průvodním oslovení v úvodu dotazníků jsem se představila a poprosila o spolupráci respondenty na mém výzkumu a informací o použití výsledků v bakalářské práci. Nejvíce odpovídali rodiče z městských mateřských škol. Celkem odpovědělo 51 rodičů. Naopak dotazníku určenému učitelkám věnovaly pozornost učitelky mateřských škol jak městského, tak i venkovského typu s celkovým počtem odpovědí 30. Návratnost dotazníků však nebyla tak vysoká, jak jsem očekávala. Domnívám se, že za nízkou návratností dotazníků mohl nedostatek času spojený s péčí o děti v době nařízení uzavření škol nebo nezájem o spolupráci.

5.2 Dotazníkové šetření

Dotazník jako metoda kvantitativně orientovaného výzkumu je podle Gavory (2000, s. 99) nejfrekventovanější metodou způsobu získávání dat. „Dotazník je písemný způsob kladení otázek a získávání písemných odpovědí. Jedná se o soustavu předem připravených a pečlivě formulovaných otázek, na které dotazovaná osoba (respondent) odpovídá písemně.“ Podle předmětu zkoumání se otázky mohou vztahovat k vnějším (názory) nebo vnitřním jevům (postoje). Výhodou dotazníku je poměrně rychlé shromažďování od velkého počtu respondentů a zachovávají jejich anonymitu. Rizika

této metody Chráska (2016) spatřuje v neodborném sestavení a nevhodném použití dotazníku. Další nevýhodou může být respondentovo zkreslování reality (jak sám sebe vidí nebo chce, aby byl viděn ostatními). Rozesílání dotazníků se nejčastěji realizuje osobně nebo elektronickou poštou. Nejméně efektivní a neekonomický způsob je rozesílání dotazníků poštou. Konstrukce dotazníku má svá pravidla. Na začátku jeho sestavení by měl být zohledněn výzkumný záměr a podle něj zvolit obsahové položky pro naplnění cíle. Pro optimální průběh dotazování se používají tzv. funkcionální položky: kontaktní položky, funkcionálně-psychologické, filtrační a kontrolní.

Formy odpovědí dotazníku

Formy odpovědí slouží k tomu, aby respondent odpovídal požadovaným způsobem v určité položce. Tyto položky se rozdělují na *nestrukturované* (otevřené) a *strukturované* (zavřené).

U otevřených položek se respondent bez usměrňování vyjadřuje k předmětu. Výhodou takto shromážděných odpovědí je získání skutečného mínění respondentů. Nevýhodou nestrukturovaných otázek je vyhodnocení, které vyžaduje následnou kategorizaci získaných odpovědí.

Uzavřené položky nabízí respondentovi určitý počet nabízených odpovědí. Výhodou uzavřených položek je snadnější vyhodnocení a zároveň i pro respondenta komfortnější forma vyplňování. Nevýhodou této formy je ovlivnění kvalit odpovědí. Podle počtu připravených odpovědí se uzavřené položky rozdělují na dichotomické (na položku jsou dvě odpovědi, které se mohou a nemusí vylučovat) a polytomické. U polytomických položek je nabízeno více odpovědí než dvě a dále se dají rozdělit na položky výběrové, výčtové a stupnicové. Dalším typem položek je položka polouzavřená. Tato forma umožňuje respondentovi použít položku jiné odpovědi, pokud mu nabídka odpovědí nevyhovuje (Chráska, 2016). V realizovaném dotazníkovém šetření bylo využito jak dichotomických, polytomických tak polouzavřených položek.

6 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

6.1 Interpretace výsledků dotazníku pro rodiče

Na dotazník odpovědělo 51 rodičů. Z toho 36 žen (70,6 %) a 15 mužů (29,4 %). Průměrný věk rodičů byl 36,3 let. Věkové rozmezí 25–50 let. Výsledky dotazníkového šetření jsou graficky znázorněny v tabulkách vyjadřujících absolutní a relativní četnosti. Bylo využito deskriptivní statistiky.

Tabulka 1: Nejčastější způsob komunikace rodičů s učiteli MŠ

Položka	Absolutní četnost	Relativní četnost
osobní	38	74,5
telefonická	9	17,6
email	3	5,9
písemný, mobilní aplikace	1	2
Celkem	51	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Nejvíce preferovaný způsob komunikace je jednoznačně *osobní* s počtem 38 odpovědí (73,5 %). O 29 odpovědí méně uvedli rodiče *telefonickou komunikaci* s počtem devět (18,4 %). Pouze tři z dotázaných (5,9 %) preferují *emailovou* komunikaci a jednu odpověď (2 %) získala *písemná* komunikace spolu s *mobilními aplikacemi*.

Tabulka 2: Nejméně oblíbený způsob komunikace rodičů s učiteli MŠ

Položka	Absolutní četnost	Relativní četnost
osobní	1	2
telefonická	4	7,8
email	14	27,5
písemný, mobilní aplikace	32	62,7
Celkem	51	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Z odpovědí v tabulce 2 vyplývá, že 32 rodičů (63,3 %) považuje *písemnou* formu komunikace společně s používáním *mobilních aplikací* za nejméně oblíbenou.

Na druhém místě se umístila *emailová* komunikace s počtem 14 odpovědí (26,5 %). Čtyři odpovědi (7,8 %) patřily *telefonické komunikaci* a pouze jednomu dotázanému (2 %) nevyhovuje *osobní* komunikace s učiteli.

Tabulka 3: Spokojenost s přístupem učitelů MŠ k dítěti (hodnoceno známkou jako ve škole)

Položka	Absolutní četnost	Relativní četnost
1	33	64,7
2	18	35,3
3	0	0
4	0	0
5	0	0
Celkem	51	100 %

Aritmetický průměr známek	1,35
---------------------------	------

Zdroj: vlastní zpracování

V tabulce číslo 3 rodiče hodnotili přístup učitelů k dětem a jejich osobě. S přístupem učitelů bylo spokojeno 33 rodičů (64,7 %). Ti hodnotili známkou 1. Známkou 2 hodnotilo 18 rodičů (35,3 %). Za pozitivum mohu pokládat, že nikdo nehodnotil známkou 3, 4 a 5. Celkový aritmetický průměr známek je 1,35.

Tabulka 4: Informace o stravování dítěte (hodnoceno známkou jako ve škole)

Položka	Absolutní četnost	Relativní četnost
1	31	60,8
2	13	25,5
3	6	11,8
4	1	2
5	0	0
Celkem	51	100 %

Aritmetický průměr známek	1,54
---------------------------	------

Zdroj: vlastní zpracování

V tabulce 4 jsou uvedené výsledky hodnocení informací o stravování dítěte. Více než polovina dotázaných, celkem 31 (60,8 %), hodnotilo známkou 1. Známkou 2 hodnotilo 13 rodičů (25,5 %). Průměrnou známkou 3 dalo šest rodičů (11,8 %). Pouze jeden rodič (2 %) dal známkou 4 a známkou 5 nehodnotil nikdo. Celkový aritmetický průměr známek je 1,54.

Tabulka 5: Informace o spánku nebo odpočinkových aktivitách dítěte (hodnoceno známkou jako v škole)

Položka	Absolutní četnost	Relativní četnost
1	24	47,1
2	12	23,5
3	12	23,5
4	2	3,9
5	1	2
Celkem	51	100 %

Aritmetický průměr známek	1,90
---------------------------	------

Zdroj: vlastní zpracování

V tabulce 5 jsou uvedeny výsledky hodnocení informací o spánku nebo odpočinkových aktivitách. Celkem 24 rodičů (47,1 %) hodnotilo známkou 1. Známkou 2 hodnotilo 12 rodičů (23,5 %), rovněž 12 rodičů (23,5 %) známkou 3. Dvakrát (3,9 %) se vyskytla známka 4 a jedenkrát (2 %) dokonce známka 5. Celkový aritmetický průměr známek je 1,90, což je nejhorší průměr ze všech uvedených hodnocení otázek známkou.

Tabulka 6: Informace o úrazech dítěte (hodnoceno známkou jako ve škole)

Položka	Absolutní četnost	Relativní četnost
1	36	70,6
2	12	23,5
3	3	5,9
4	0	0
5	0	0
Celkem	51	100 %

Aritmetický průměr známek	1,35
---------------------------	------

Zdroj: vlastní zpracování

V tabulce 6 uvádím výsledky hodnocení informací o úrazech dítěte. Více než polovina rodičů, celkem 36 (70,6 %), hodnotila známkou 1. Známkou 2 bylo hodnoceno 12x (23,5 %). Průměrnou známkou 3 hodnotili tři rodiče (5,9 %) a známkou 4 a 5 nehodnotil nikdo z dotázaných. Celkový aritmetický průměr známek je 1,35.

Tabulka 7: Informace o chování dítěte (hodnoceno známkou jako ve škole)

Položka	Absolutní četnost	Relativní četnost
1	33	64,7
2	13	25,5
3	5	9,8
4	0	0
5	0	0
Celkem	51	100 %

Aritmetický průměr známek	1,45
---------------------------	------

Zdroj: vlastní zpracování

V tabulce 7 jsou prezentovány výsledky hodnocení informací o chování dítěte. Opět více než polovina rodičů, celkem 33 (64,7 %), hodnotila informace o chování dítěte známkou 1. Známkou 2 hodnotilo 13 rodičů (25,5 %) a nejhorší známkou v této tabulce byla známka 3. Tuto známku volilo pět rodičů (9,8 %). Známkou 4 a 5 nikdo nehodnotil. Celkový aritmetický průměr známek je 1,45, což je také velmi dobrý výsledek.

Tabulka 8: Informace o zvládnání nebo nezvládnání činností vašeho dítěte (hodnoceno známkou jako ve škole)

Položka	Absolutní četnost	Relativní četnost
1	28	54,9
2	10	19,6
3	13	25,5
4	0	0
5	0	0
Celkem	51	100 %

Aritmetický průměr známek	1,71
---------------------------	------

Zdroj: vlastní zpracování

V tabulce 8 je uvedeno hodnocení informací o zvládnání nebo nezvládnání činností dítěte. Celkem 28 rodičů (54,9 %) bylo spokojeno a hodnotilo známkou 1. Deset rodičů (19,6 %) hodnotilo známkou 2 a 13 rodičů (25,5 %) hodnotilo známkou 3. Známkou 4 a 5 nikdo nehodnotil. Celkový aritmetický průměr je 1,71, což je druhý nejhorší průměr po průměru v tabulce 5.

Tabulka 9: Seznámení s obsahem školního vzdělávacího programu MŠ?

Položka	Absolutní četnost	Relativní četnost
ano	48	94,1
ne	3	5,9
Celkem	51	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Z odpovědí v tabulce 9 vyplývá, že 48 rodičů (94,1 %) se seznámilo s obsahem školního vzdělávacího programu a pouze tři rodiče (5,9 %) jeho obsah z různých důvodů neznají. Důvody uvádím v tabulce 10.

Tabulka 10: Způsob seznámení s obsahem školního vzdělávacího programu

Položka	Absolutní četnost	Relativní četnost
webové stránky	20	39,2
nástěnka	10	19,6
rodičovská schůzka	18	35,3
ostatní	3	5,9
Celkem	51	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Nejvyšší četnost odpovědí na otázku, jak byli rodiče seznámeni s obsahem školního vzdělávacího obsahu, jsem zaznamenala u položky *webové stránky*. Z 51 rodičů se 20 rodičů (39,2 %) seznámilo touto cestou, 18 rodičů (35,3 %) se s obsahem seznámilo na *rodičovské schůzce* a 10 rodičů (19,6 %) prostřednictvím *nástěnky*. V položce *ostatní* tři rodiče (5,9 %) uvedli další způsoby seznámení, případně neseznámení s obsahem školního vzdělávacího programu.

Ostatní odpovědi:

- *neseznámil jsem se;*
- *obrázky dětí;*
- *zná asi manželka.*

Tabulka 11: Pozornost věnovaná informacím na nástěnce v MŠ

Položka	Absolutní četnost	Relativní četnost
většinou ano	31	60,8
občas ano	15	29,4
ne, nemám čas	5	9,8
ne, nezajímám se	0	0
Celkem	51	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

V tabulce 11 jsem se zaměřila na zájem rodičů o informace poskytované prostřednictvím nástěnky. Z tabulky vyplývá, že 31 rodičů (60,8 %) se čtení nástěnky *většinou* věnuje. Informacím na nástěnce věnuje *občas* pozornost 15 rodičů (29,4 %)

a jen pět rodičů (9,8 %) uvádí, že *nemají čas*. Z uvedených výsledků můžeme považovat nástěnku za neméně důležitý komunikační prostředek, který rodiče často využívají.

Tabulka 12: Pořádání akcí mateřskou školou (oslava tradičních svátků, výlety, zlepšování prostředí a podmínek MŠ atd.)

Položka	Absolutní četnost	Relativní četnost
ano	36	70,6
ne, nevádí mi to	9	17,6
ne, ale uvítal/a bych	6	11,8
Celkem	51	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Z 51 dotázaných 36 rodičů (70,6 %) uvedlo, že jejich mateřská škola *pořádá* různé akce. Devíti rodičům (17,6 %) *nevadilo*, že se akce nepořádají a šest rodičů (11,8 %) *by* naopak pořádání akcí *uvítalo*.

Tabulka 13: Frekvence pořádání akcí mateřskou školou

Položka	Absolutní četnost	Relativní četnost
1krát za 3 měsíce	19	37,3
1krát za půl roku	13	25,5
1krát za rok	3	5,9
nepravidelně	16	31,4
Celkem	51	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 13 sleduje výsledky o frekvenci pořádání akcí mateřskou školou. Nejčastěji byla volena položka *1krát za 3 měsíce*. Zvolilo ji celkem 19 rodičů (37,3 %). Druhá nejčastější položka byla *nepravidelně*, a to celkem 16krát (31,4 %). Položka *1krát za půl* byla zaznamenána 13krát (25,5 %). Akce pořádané *1krát za rok* potvrdili tři rodiče (5,9 %).

Tabulka 14: Participace rodičů na přípravách různých akcí MŠ

Položka	Absolutní četnost	Relativní četnost
ano	32	62,7
ne, nemám zájem	11	21,6
ne, ale uvítal/a bych	8	15,7
Celkem	51	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 14 sleduje počet participujících rodičů na školních akcích. Nejčastější odpovědí bylo *ano* s počtem 32 rodičů (62,7 %). Překvapivě 11 rodičů (21,6 %) přiznalo, že *nemá zájem* podílet se na akcích mateřské školy (důvod nebyl předmětem šetření), ale osm rodičů (15,7 %) *by* naopak tuto možnost *uvítalo*.

Tabulka 15: Nejčastější způsob sdílení informací mateřské školy

Položka	Absolutní četnost	Relativní četnost
webové stránky	9	17,6
email	8	15,7
nástěnka	17	33,3
osobně od učitelek	17	33,3
Celkem	51	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

O způsobu sdílení informací mezi mateřskou školou a rodiči vypovídá tabulka 15. Nejvíce rodiče volili položku *nástěnka*, a to celkem 17 (33,3 %) odpovědí, a rovněž 17 odpovědí (33,3 %) získala položka *osobně od učitele*. Devět (17,6 %) rodičů využívá k získání informací *webové stránky* mateřské školy a osm (15,7 %) rodičů čte *emailovou* korespondenci. Z výsledku mohu odvodit, že rodiče preferují osobní kontakt s učitelkami, společně se čtením informací na nástěnce, před elektronickou komunikací.

Tabulka 16: Počet rodičovských schůzek v průběhu školního roku

Položka	Absolutní četnost	Relativní četnost
1–2krát do roka	33	64,7
vícekrát za rok	13	25,5
Individuální schůzka	5	9,8
Celkem	51	100

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 16 vypovídá o frekvenci svolávání rodičovských schůzek mateřskou školou. Nejčastěji byla volena položka 1 – 2krát do roka. Tuto možnost zvolilo 33 rodičů (64,7 %). Druhá položka, vícekrát za rok, byla volena 13krát (25,5 %). Pouze pět rodičů (8,2 %) preferuje individuální schůzku s učiteli.

Otázka 17: Je něco, co byste chtěli změnit ve vaší MŠ?

V rámci otázky „Je něco, co byste chtěli změnit ve vaší MŠ“, mohli rodiče vyjádřit své názory, připomínky nebo přání, které by vedly ke zlepšení nebo změnám v provozu jejich mateřské školy. Do tabulky číslo 17 jsem zaznamenala všechny odpovědi v přesném znění. Odpovědi jsou seřazeny sestupně podle shody a četnosti výskytu. Na poslední otevřenou otázku rodiče odpověděli následovně:

Tabulka 17: Je něco, co byste chtěli změnit ve vaší MŠ?

Počet shodných odpovědí	
30krát	ne/nic
7krát	více mimoškolních aktivit
5krát	menší počet dětí na učitelku
2krát	více společných aktivit
1krát	více informací o dítěti
1krát	uvítal bych revitalizaci zahrady
1krát	více učitelek v jedné třídě
1krát	více informací na webových stránkách
1krát	větší spolupráce
1krát	paní učitelku
1krát	informace o pitném režimu

Zdroj: vlastní zpracování

Celkem 30 rodičů by nic ve své mateřské škole neměnilo a jsou spokojeni s provozem mateřské školy. Sedm rodičů by uvítalo více mimoškolních aktivit pro děti, pět rodičů shledává nevýhodu ve vyšším počtu dětí ve třídě na jednu učitelku. Ostatní odpovědi se vyskytují jednotlivě.

6.2 Interpretace výsledků dotazníku pro učitele

Dotazník vyplnilo 30 učitelek. Průměrný věk učitelek byl 43,4 let. Věkové rozmezí se pohybovalo mezi 20 a 60 lety. Výsledky dotazníkového šetření jsou graficky znázorněny v tabulkách vyjadřujících absolutní a relativní četnosti. Bylo využito deskriptivní statistiky.

Tabulka 18: Nejčastější způsob komunikace učitelů MŠ s rodiči

Položka	Absolutní četnost	Relativní četnost
osobní	28	93,3
telefon	0	0
email	1	3,3
písemný, mobilní aplikace	1	3,3
Celkem	30	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Jak vyplývá z tabulky 18, 28 učitelů (93,3 %) preferuje *osobní* kontakt s rodiči dětí. Jedenkrát byla zvolena *emailová komunikace* (3,3 %). Rovněž *písemná komunikace, spolu s mobilními aplikacemi*, získaly po jedné odpovědi (3,3 %). Ani jednu odpověď nezískala *telefonická komunikace*.

Tabulka 19: Nejméně oblíbený způsob komunikace učitelů MŠ s rodiči

Položka	Absolutní četnost	Relativní četnost
osobní	1	3,3
telefonická	2	6,7
email	13	43,3
písemný, mobilní aplikace	14	46,7
Celkem	30	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

V tabulce 19 je uvedeno, jak se učitelé vyjadřovali k nejméně oblíbenému způsobu komunikace s rodiči. Celkem 14 (46,7 %) učitelů volilo *písemnou* komunikaci společně s *mobilními aplikacemi*. Následuje *emailová komunikace* s počtem 13 odpovědí (43,3 %). Na třetím místě umístila *telefonická komunikace* s dvěma odpověďmi (6,7 %). Pouze jedna odpověď (3,3 %) se vyskytla u položky *osobní komunikace*.

Tabulka 20: Požadování informací o dítěti z iniciativy rodičů

Položka	Absolutní četnost	Relativní četnost
ano	3	10
spíše ano	18	60
spíše ne	9	30
ne	0	0
Celkem	30	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Odpovědi v tabulce 20 směřovaly k zájmu rodičů o informace o dítěti z vlastní iniciativy. Zájem rodičů o informace potvrdilo 18 učitelů (60 %). Ti uvedli položku *spíše ano*. Devět učitelů uvedlo položku *spíše ne* (30 %). Tři učitelky (10 %) zhodnotily zájem rodičů jednoznačně *ano*.

Tabulka 21: Nejčastěji podávané informace učiteli MŠ rodičům

Položka	Absolutní četnost	Relativní četnost
o stravování	5	16,7
o chování	12	40
o úrazech	0	0
o zvládnání či nezvládnání činností	13	43,3
o spánku nebo odpočinkových aktivitách	0	0
Celkem	30	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

V tabulce 21 jsou zaznamenány odpovědi učitelů z různých oblastí podávaných informací rodičům. Nejvíce odpovědí se vyskytuje u položky *zvládnání či nezvládnání činností*, a to celkem 13krát (43,3 %). Na druhém místě s počtem 12 odpovědí (40 %) se

umístila položka *chování*. Pouze pět odpovědí (16,7 %) patřilo položce *stravování*. Z pěti položek zůstaly bez odpovědi *úrazy* a *spánek nebo odpočinkové aktivity*.

Tabulka 22: Setkávají se učitelé MŠ s kritikou rodičů?

Položka	Absolutní četnost	Relativní četnost
ano	3	10
spíše ano	5	16,7
spíše ne	21	70
ne	1	3,3
Celkem	30	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Učitelé odpovídali na otázku setkávání se s kritikou rodičů. Z tabulky 22 je patrné, že s kritikou rodičů se *spíše nesetkává* 21 učitelů (70 %). Pět učitelů (16,7 %) se s kritikou rodičů naopak *spíše setkává*. Tři učitelé (10 %) přiznali, že s kritikou rodičů se *setkávají*. S kritikou rodičů se *nesetkává* pouze jeden učitel (3,3 %).

Tabulka 23: Hodnocení komunikačních dovedností učitelů MŠ (hodnoceno známkou jako ve škole)

Položka	Absolutní četnost	Relativní četnost
1	9	30
2	18	60
3	3	10
4	0	0
5	0	0
Celkem	30	100 %

Aritmetický průměr známek	1,8
---------------------------	-----

Zdroj: vlastní zpracování

V tabulce 23 jsou shrnuty výsledky hodnocení komunikačních dovedností učitelů MŠ. Známkou 1 se hodnotilo devět učitelů (30 %) Nejvíce učitelů, celkem 18 (60 %), se hodnotilo známkou 2. Tři učitelé (10 %) se hodnotili průměrnou známkou 3. Známkou 4 a 5 se nikdo nehodnotil. Celkový aritmetický průměr známek je 1,8.

Tabulka 24: Zájem učitelů MŠ o školení ke zlepšení komunikačních dovedností

Položka	Absolutní četnost	Relativní četnost
určitě ano	22	73,3
možná ano	8	26,7
spíše ne	0	0
určitě ne	0	0
Celkem	30	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

V tabulce 24 byl sledován zájem o školení ke zlepšení komunikačních dovedností učitelů. I když z předchozí tabulky číslo 23 vyplývá, že učitelé hodnotí své komunikační dovednosti velmi dobře, návrh ke zlepšení komunikačních schopností by určitě uvítalo 22 učitelů (73,3 %). Zbývajících osm (26,7 %) učitelů by školení *možná* uvítalo. Položky *spíše ne* a *určitě ne* zůstaly tak bez odpovědí.

Tabulka 25: Vnímání postoje rodičů ve vztahu k MŠ

Položka	Absolutní četnost	Relativní četnost
rodič – klient	9	30
rodič – partner	19	63,3
rodič – občan	1	3,3
rodič – problém	1	3,3
Celkem	30	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

V tabulce 25 učitelé vybírali jednu z kategorií modelů vztahů. Nejčastěji se učitelé přikláněli k modelu vztahu *rodič – partner*. Celkem 19 učitelů (63,3 %). Model vztahu *rodič – klient* vnímá devět z dotázaných učitelů (30 %). Po jedné odpovědi získala položka modelu vztahu *rodič – občan* (3,3 %) a *rodič – problém* (3,3 %).

Tabulka 26: Hodnocení spolupráce s rodiči učiteli MŠ

Položka	Absolutní četnost	Relativní četnost
1	11	36,7
2	12	40
3	7	23,3
4	0	0
5	0	0
Celkem	30	100 %

Aritmetický průměr známek	1,87
---------------------------	------

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 26 shrnuje hodnocení spolupráce rodičů s mateřskou školou. Známkou 1 ohodnotilo spolupráci 11 učitelů (36,7 %). Známkou 2 oznámkovalo spolupráci 12 učitelů (40 %). Průměrnou známkou 3 hodnotilo sedm učitelů (23,3 %). Známkou 4 a 5 nikdo nehodnotil. Celkový průměr známek je 1,87. Na základě získaných známek lze spolupráci s rodiči hodnotit jako velmi uspokojivou.

Tabulka 27: Mateřská škola a neformálních setkávání s rodiči, dětmi a učiteli (příklady)

Položka	Absolutní četnost	Relativní četnost
ne	19	63,3
ostatní	11	36,7
Celkem	30	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

Jak je patrné z tabulky 27, příznivcem neformálních akcí v MŠ nebo mimo MŠ není 19 učitelů (63,3 %). Zbývajících 11 učitelů (36,7 %) jsou příznivci neformálních setkávání. Do položky *ostatní* učitelé uvedli konkrétní příklady neformálních akcí. Některý z učitelů uváděl i více příkladů neformálních akcí. V tabulce 28 jsou všechny uvedené odpovědi rozdělené podle četnosti výskytu.

Tabulka 28: Ostatní odpovědi (příklady neformálních akcí)

Počet shodných odpovědí	
5krát	vánoční besídky, setkání a trhy
4krát	zahradní slavnost
2krát	akce pro předškoláky
1krát	pouštění draků
1krát	úklid zahrady
1krát	slavnost sklizně
1krát	opékání buřtů
1krát	výlety a čajové posezení
1krát	společná cvičení a sportovní akce

Zdroj: vlastní zpracování

Podle odpovědí v tabulce 28 učitelé nejčastěji uváděli příklady akcí z období vánočních svátků. Celkem pět odpovědí patřilo vánočním besídkám, vánočním setkáním a trhům. Oblibě se také těší pořádání zahradních slavností v MŠ, a dvakrát učitelé uvedli akce pro předškoláky. Ostatní odpovědi se vyskytují samostatně.

Tabulka 29: Doplňte následující větu. Povolání učitelky mě:

Položka	Absolutní četnost	Relativní četnost
zcela naplňuje	17	56,7
celkem uspokojuje	10	33,3
stresuje	1	3,3
vyčerpává	1	3,3
ostatní	1	3,3
Celkem	30	100 %

Zdroj: vlastní zpracování

V tabulce 29 učitelé mohli volit jednu ze čtyř odpovědí nebo do položky ostatní napsat svou odpověď. Učitelé vyjadřovali spokojenost či nespokojenost s povoláním učitele. Více jak polovina učitelů se přiklonila k položce A – *zcela naplňuje*, a to celkem 17krát (56,7 %). Deset učitelů (33,3 %) považuje své povolání za *celkem uspokojivé*. Po jedné odpovědi (3,3 %) získaly položky C – *stresuje*. Položky D – *vyčerpává* a E – *ostatní*. Do položky E – byla zaznamenána následující odpověď:

- někdy stresuje, někdy vyčerpává, někdy naplňuje.

Otázka 12: Co nejvíce omezuje Vaši práci v souvislosti s nynějšími opatřeními v důsledku nemoci covid 19?

Otázkou číslo 12 jsem dala učitelům prostor vyjádřit se k (současným) protiepidemickým opatřením. Konkrétněji, jak ovlivňují provoz mateřských škol nebo výkon povolání učitelky. Odpovědi jsou uvedeny v přesném znění:

Návštěvy cizích osob například divadla, zajímaví hosté, nic, bližší spolupráce (akce pro více lidí), běžný pobyt venku mimo areál školy, nemožnost pozvat hosty do MŠ i z řad rodičů, zúžená nabídka činností, krátký kontakt s rodiči, zrušené akce pro školky, omezení vstupu třetích osob do MŠ, omezená nabídka aktivit, nemožnost opouštět MŠ, omezení možnosti osobního kontaktu, osobní přístup, respirátory, bezohlednost rodičů, malý počet dětí v MŠ, zákaz vstupu rodičů do MŠ, roušky, roušky, vše zrušené a zavřené, zavřená školka, zavřený provoz, omezení účasti dětí v MŠ, zavření školek, navštěvování vzdělávacích institucí, nepřístupné vzdělávací aktivity, online výuka, uzavření školek, uzavření výukových organizací, omezení setkání, sdružování a pohybu, nemůžeme navštěvovat sportovní a jiné akce jako jsme byli zvyklí, nynější opatření, počet dětí, omezení kontaktu za účelem vzdělávání a kultury.

Z uvedených odpovědí je patrné, že nejčastěji učitelé postrádaly kontakt za účelem vzdělávacích, sportovních či kulturních aktivit realizovaných mimo mateřskou školu, ale také osobní kontakt s rodiči. Čtyřikrát učitelé zmínili uzavření mateřských škol. Povinná ochrana dýchacích cest, respirátory a roušky (doporučené byly i šitý), při poskytování vzdělávání nebo úplné zavření mateřských škol se v odpovědích objevila třikrát. Mezi dalšími odpověďmi byly zaznamenány počty dětí, online výuka, ale také bezohlednost rodičů.

7 SHRNUÍ VÝSLEDKŮ A DISKUZE

Bakalářská práce byla zaměřena na zjištění preferencí forem komunikace u rodičů a učitelů MŠ, sebehodnocení učitelek v komunikačních dovednostech a otevřenosti mateřské školy k širšímu začleňování rodičů do života mateřské školy. Do výsledků jsou zahrnuty i odpovědi na otázky související s výzkumnými otázkami. V úvodu výzkumného šetření byly položeny tři níže uvedené výzkumné otázky.

1) Jaké formy komunikace jsou mezi rodiči a mateřskou školou preferovány a jak rodiče hodnotí jednotlivé oblasti a způsoby komunikace?

Podle RVP PV (2021, s. 34) „Učitelé pravidelně informují rodiče o prospívání jejich dítěte i o jeho individuálních pokrocích v rozvoji i učení. Domlouvají se s rodiči o společném postupu při jeho výchově a vzdělávání.“ Předmětem zkoumání v první otázce byly preference forem komunikace (viz Vymětal, 2008, DeVito, 2008). Z dotazníkového šetření určeného pro rodiče i učitele MŠ vyplynulo, že je preferována osobní komunikace nad ostatními. K této formě se přiklonilo 74,5 % rodičů a 93,3 % učitelů. Telefon je používán většinou k bezodkladnému předání důležitých zpráv. V tabulce číslo 1 rodiče uvedli telefon celkem 9krát. Učitelé v tomto případě telefon nevolili ani jednou. Emailová komunikace se umístila na 3. místě a na 4. místě zůstala písemná komunikace společně s mobilními aplikacemi. Výsledky šetření potvrzují názor Čapka a Lažové (2013), že ve výchově a vzdělávání je nejčastěji používána osobní komunikace tváří v tvář.

Odpovědi směřující k výzkumné otázce č. 1

- *Oblasti podávaných informací*

V tabulce 4–8 rodiče hodnotili známkou míru informací z oblasti: úrazů, chování, stravování, zvládání či nezvládání činností, spánku nebo odpočinkových aktivit. Z výsledků vyplynulo, že nejvíce informací se rodičům dostává o úrazech (36) a chování dětí (33). Třetí místo patří oblasti stravování (31). Méně spokojeni jsou rodiče s informacemi o zvládání či nezvládání činností (28) a nejméně informací se rodičům dostává o spánku nebo odpočinkových aktivitách (24).

Učitelé se také vyjadřovali k oblastem podávaných informací (viz tabulka 20) ze stejných oblastí. Nejčastěji sdělované informace z pohledu učitelů jsou informace o zvládnání či nezvládnání činností (13), o chování (12) a o stravování (5).

- *Způsoby získávání informací*

O způsobu sdílení informací mezi mateřskou školou a rodiči vypovídá tabulka 15. Nejvíce rodiče volili nástěnku (17) společně s osobní komunikací. Devět rodičů využívá k získání informací webovou stránku mateřské školy a osm rodičů čte emailovou korespondenci. Z výsledku mohu odvodit, že rodiče preferují osobní kontakt s učiteli, společně se čtením informací na nástěnce, před elektronickou komunikací. K pozitivním výsledkům mohu přiřadit věnování pozornosti čtení nástěnky, které byla věnovaná samostatná otázka (viz tabulka 11). Z celkového počtu 51 pouze pět rodičů z časových důvodů čtení nástěnky pozornost nevěnuje. Prostřednictvím nástěnky se s obsahem školního vzdělávacího programu seznámilo deset rodičů. I v tomto případě je nástěnka významným zdrojem informací a důležitým prostředkem komunikace.

2) Jaká je nabídka pořádaných akcí mateřskou školou a spolupracují rodiče na jejich přípravách?

Společné akce jsou vhodnou formou neformálního setkání učitelů, rodičů a dětí (Lažová, 2013, Čapek 2013). Společné neformální akce si našly místo v tematických plánech každé mateřské školy. Učitelé s dětmi nacvičují programy s cílem udělat rodičům radost, a děti tak předvedly pokroky ve svých dovednostech. Některé mateřské školy udržují neformální vztahy s rodiči a dětmi mimo školu. Nabídka programů a akcí je různorodá v závislosti na tradicích lokality mateřské školy (viz tabulka 28). Zajímalo mě také, je-li rodičům umožněno podílet se na přípravách. Celkem 36 rodičů uvedlo, že možnost podílet se na přípravách mají, avšak devět rodičů na akcích nijak neparticipuje a nevádí jim to. Šest rodičů by se naopak na přípravách podílet chtělo. U učitelů mě zajímalo, zda jsou příznivci neformálních setkávání (viz tabulka 27). Podle výsledků šetření má neformální akce v oblibě pouze 11 učitelů. Dalších 19 učitelů, buď nemá v oblibě pořádání neformálních setkávání, které mateřská škola pořádá nebo taková setkávání jejich MŠ nepořádá.

- *Pravidelnost pořádání akcí mateřskou školou*

K otázkám pořádání akcí také souvisela otázka č. 13 (viz tabulka 13). V tabulce 13 jsou zaznamenány výsledky o frekvenci pořádání akcí mateřskou školou. Nejčastěji rodiče volili 1krát za 3 měsíce (19). Druhá nejčastější položka byla nepravidelně, a to celkem 16krát. Položka 1krát za půl byla zaznamenána 13krát. Akce pořádané 1krát za rok potvrdili tři rodiče.

- *Počet rodičovských schůzek v průběhu školního roku*

Svolávání a účast na rodičovských schůzkách je příležitost, kdy učitelé sdělují požadavky k zajištění potřeb dětí, informují o změnách a rodiče podávají návrhy a připomínky (Čapek, 2008; Lažová, 2008). Tabulka 16 vypovídá o frekvenci svolávání rodičovských schůzek mateřskou školou. Nejčastěji byla volena položka 1 – 2krát do roka. Tuto možnost zvolilo 33 rodičů. Druhá položka, vícekrát za rok, byla volena 13krát a pět rodičů má raději individuální schůzku s učitelem.

Z celkového hodnocení mateřských škol bylo zjištěno:

S provozem své mateřské školy je spokojeno 30 rodičů a 21 rodičů uvedlo připomínky. Nejčastěji se týkaly pestřejší nabídky mimoškolních aktivit, vyššího počtu dětí ve třídě (viz tabulka 17).

3) Jak učitelé vnímají rodičovské role ve vztahu k MŠ a hodnotí spolupráci s rodiči?

Z výsledku výzkumu (Rabušicová, Čiháček, Emmerová a Šedřová, 2003) vyplynulo, že z podob rodičovských rolí ve vztahu ke škole převažuje zákaznický přístup (82 %). Zajímalo mě, zda se tyto rodičovské role ve vztahu k mateřské škole změnily. Z výsledku mého výzkumu vyplynulo, že 63,3 % dotázaných učitelů (19) vnímá rodiče nejčastěji jako partnery. Klientický (zákaznický) postoj rodičů vnímá 30 % dotázaných učitelů (9) zaujal až druhé místo v tabulce (viz tabulka 17). Ostatní role rodič – občan a rodič – problém obsadily spolu třetí místo (3,3 %). Výsledky poukazují na pozitivní vývojovou změnu ve vnímání rodičovských rolí oproti výsledkům šetření *Role rodičů ve vztahu ke škole – Empirická zjištění* (Rabušicová, Čiháček, Emmerová a Šedřová,

2003). Spolupráce funguje na základě partnerství. Učitelé sledují konkrétní potřeby jednotlivých dětí, respektive rodin, snaží se jim porozumět a vyhovět (RVP PV 2021).

- *Hodnocení spolupráce s rodiči*

Hodnocení známkou na stupnici 1–5, učitelé ohodnotili spolupráci s rodiči. Výsledky z dotazníku ukazují na spokojenost spolupráce s rodiči. 40 % učitelů dalo rodičům známku *velmi dobrou* (2), 36,7 % učitelů hodnotilo známku *výborně* (1). Nejhůře známkovalo sedm učitelů, a to známku *dobře* (3). Aritmetický průměr vyšel 1,87.

4) Jak učitelé hodnotí své komunikační dovednosti?

Jednou z profesních dovedností učitele je komunikace, na které stojí výchovně vzdělávací činnost dětí. Z komunikace s rodiči by mělo být jasné, že má pozitivní vztah k jejich dítěti (Svobodová, 2010). Obezřetně intervenovat v zájmu dětí a vést otevřenou komunikaci schopnost efektivně řešit konflikty je jednou z předpokladů pro profesi učitelů. Učitelé hodnotili své komunikační dovednosti známkou 1–5. Jen devět učitelů se ohodnotilo na *výbornou* (1), 18 z 30 učitelů by se oznámkovalo *velmi dobře* 2. Horší známkou se nehodnotil nikdo (viz tabulka 23). I když se učitelé cítí pevně v komunikaci, téměř většina učitelů (22) (viz tabulka 24) projevila zájem o prohlubování dovedností z oblasti komunikace.

ZÁVĚR

Na základě získaných výsledků dotazníkového šetření o komunikaci mezi mateřskou školou a rodinou mohu konstatovat, že ústní, osobní forma komunikace tváří v tvář mezi oběma institucemi je stále preferována. Digitální technologie nevytlačily osobní kontakt z komunikace, jsou ale neopomenutelným prostředkem, který slouží ke skupinovému sdílení důležitých informací. Ostatní formy komunikace (elektronické či písemné) jsou využívány spíše jako doplňkové. Vztahy mezi rodinou a školou byly dlouhou dobu tradičně omezeny spíše jen jednosměrný přenos informací učitelů rodičů (Rabušicová, 2004). Rozšíření rodičovských práv, širší zapojení do dění školy přišlo po změně legislativy v 90. letech 20. století. Vztahy mezi rodinou a školou prošly v uplynulém desetiletí pozitivní změnou. Dle výsledků šetření mateřské školy jsou směrem rodičům otevřené, fungující na partnerské bázi. Většina dotazovaných rodičů jsou součástí dění života mateřské školy, podporují záměry mateřské školy a spolupracují s ní na kulturních a tradičních akcích. Výsledků dotazníkového šetření ukazují jen na malý počet rodičů, kteří se na formálních či neformálních akcích nepodílejí, nebo takovou možnost nemají. Podle odpovědí rodičů na otázku „Je něco, co byste chtěli změnit na vaší MŠ?“ převažovala odpověď ne/nic, což se nabízí interpretovat jako spokojenost s provozem mateřské školy. Pedagogové také hodnotili své komunikační dovednosti. Výsledek šetření hodnocení komunikace učitelů dopadl velmi dobře. Přesto pedagogové projevíli zájem o zlepšování, prohlubování této dovedností. Možnosti sebevzdělávat se v různých oblastech jsou pedagogům poskytovány prostřednictvím školy. Akreditované programy MŠMT v systému DVPP nabízejí semináře nebo webináře, kurzy a školení. Společnosti, které se zabývají vzděláváním pedagogů jsou například: Infra, s. r. o., DVPP. info, Zřetel, s. r. o., Centrum-vzdělávání.cz a jiné.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam literatury

- ČAPEK, Robert. *Učitel a rodič: Spolupráce, třídní schůzky a komunikace*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4640-1.
- DEVITO, Joseph. *Základy mezilidské komunikace*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2018-0.
- GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.
- GAVORA, Peter. *Učitel a žáci v komunikaci*. Brno: Paido, 2005. ISBN 80-7315-104-9.
- CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu. Základy kvantitativního výzkumu*. 2. vyd. Praha: Grada, 2016. s. ISBN 978-80-271-9225-0 (pdf).
- KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana a Branislav PUPALA. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-828-9.
- KOPŘIVA, Pavel, Jana NOVÁČKOVÁ, Dobromila NEVOLOVÁ a Tatjana KOPŘIVOVÁ. *Respektovat a být respektován*. 3. vyd. Pavel Kopřiva-Spirála, 2017. ISBN 98-80-904030-0-0.
- KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Dítě a mateřská škola*. Praha: Grada, 2008. ISBN: 978-80-247-1568-1.
- KUCHAŘOVÁ, Věra, Kamila SVOBODOVÁ. *Sít zařízení denní péče o děti předškolního věku v České republice*. Praha: VÚPS. 2006. ISBN 80-87007-51-4.
- KRÁLÍKOVÁ, Marie a Jarmila SINGEROVÁ. *Rodina a škola ve výchovné spolupráci*. 1. vyd. Praha: SPN, 1985.
- LACA, Slavomír. *Výchova-rodina-hodnoty*. 2013. Brno: Institut mezioborových studií. ISBN 978-80-87182-32-1.
- LAŽOVÁ, Ladislava. *Mateřská škola komunikuje s rodiči: výměna informací, řešení problémů*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0378-0.
- MATĚJČEK, Zdeněk. *Rodiče a děti*. Praha: Vyšehrad, 2017. ISBN 978-80-7429-859-2.
- MATOUŠEK, Oldřich, PAZLAROVÁ, Hana. *Státní orgány sociálně právní ochrany dětí. Dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků*. Univerzita Karlova v Praze, 2016. ISBN 978-80-246-3347-3 (pdf) (<https://docplayer.cz/29511972-Oldrich-matousek-hana-pazlarova.html>).

MERTIN, Václav, Ilona GILLERNOVÁ (Eds). *Psychologie učitelky mateřské školy*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0977-5.

MIKULÁŠTÍK, Milan. *Komunikační dovednosti v praxi*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2339-6.

NELEŠOVSKÁ, Alena. *Pedagogická komunikace v teorii a praxi*. Praha: Grada, 2005. ISBN 80-247-0738-1.

OPRAVILOVÁ, Eva. *Předškolní pedagogika*. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-247-5107-8.

PAVLOVSKÁ, Marie, Zora SYSLOVÁ a Bohumíra ŠMAHELOVÁ. *Dějiny předškolní pedagogiky*. Masarykova univerzita v Brně: Paido, 2012. ISBN 978-80-210-5981-8.

PRŮCHA Jan., Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2009. 6. vyd. ISBN 978-80-736-7647-6.

PRŮCHA, Jan a kolektiv. *Předškolní dítě a svět vzdělávání*. Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-323-5.

RABUŠICOVÁ, Milada, Klára ŠEĐOVÁ, Kateřina TRNKOVÁ a Vlastimil ČIHÁČEK. *Škola a (versus) rodina*. Brno: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3598-6.

SVOBODOVÁ, Eva a kolektiv. *Vzdělávání v mateřské škole. Školní a třídní vzdělávací program*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-774-9.

VÍTEČKOVÁ, Miluše. *Metodika zpracování bakalářské práce*. Č. Budějovice: PF JU v Českých Budějovicích, 2018. ISBN 978-80-7394-689-0.

VYBÍRAL, Zbyněk. *Psychologie lidské komunikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7178-998-4.

VYMĚTAL, Jan. *Průvodce úspěšnou komunikací*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2614-4.

Legislativní zdroje

Školský zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, znění účinné od 25. 8. 2020.

Elektronické zdroje

EMMEROVÁ, Kateřina, Vlastimil ČIHÁČEK, Milada RABUŠICOVÁ a Klára ŠEĐOVÁ. *Role rodičů ve vztahu ke škole-Empirická zjištění*. Časopis Pedagogika 3/2003. ISSN 2336-2189 [online]. Dostupné z <https://pages.pdf.cuni.cz/pedagogika/?cat=10198>.

MAŘÍKOVÁ, Hana, Miloslav PETRUSEK a Alena VODÁKOVÁ. *Velký sociologický slovník*. Praha, 1996. ISBN 80-7184-311-3. [online]. Sociologický ústav AV ČR, © 2017 [cit. 2021-5-9] Dostupné z <https://encyklopedie.soc.cas.cz>.

NYKODÝM, Jiří. Dnešní rodina. In: Unie rodinných advokátů. *Dnešní rodina*. [online]. (2018, 21. prosince). Unie rodinných advokátů, © 2018 Dostupné z <https://www.uracr.cz/nazory/dnesnirodina>.

Fokus Václava Moravce. Krize rodiny. In: Česká televize. *Krize rodiny*. [online] (2016, 23. prosince). ČT, © 1996-2021 [cit. 2021-6-14] Dostupné z <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11054978064-fokus-vaclava-moravce/216411030530009/>.

Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy. (2018). *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. [online]. s. 6-34. MŠMT, © 2013-2021 [cit. 2021-6-14]. Dostupné z <https://www.msmt.cz/vzdelavani/predskolni-vzdelavani/ramcovy-vzdelavaci-program-pro-predskolni-vzdelavani-3>.

Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy. *Základní údaje o školách v regionálním školství za období 1989/90 až 2019/20* [online]. MŠMT, © 2013-2021 [cit. 2021-6-24]. Dostupné z <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/zakladni-udaje-o-skolach-vregionlnim-skolstvi-za-obdobi>.

Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy. *Školský zákon č. 561/2004 Sb.* [online]. MŠMT, © 2013-2021 [cit. 2021-6-24]. Dostupné z <https://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-od-25-8-2020>.

Ministerstvo práce a sociálních věcí. *Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí* [online]. MPSV, © 2021 [cit. 2021-6-24]. Dostupné z <https://www.mpsv.cz/legislativa-a-system-socialne-pravni-ochrany#2>.

Zapojme vsechny.cz. *Principy komunikace školy s rodiči* [online] (2021, 22. září). NPI ČR- Podpora společného vzdělávání v pedagogické praxi © 2021 [cit. 2021-10-21]. Dostupné z <https://zapojmevsechny.cz/clanek/detail/principy-komunikace-skoly-s-rodici>.

Zapojme vsechny.cz. *Principy komunikace školy s rodiči* [online]s. 5 (pdf), (2021) NPI
ČR-Podpora společného vzdělávání v pedagogické praxi © 2021 [cit. 2021-10-21].
Dostupné z <http://zapojmevsechny.cz> (pdf).

ZKRATKY

AV ČR	Akademie věd České republiky.
DVPP	Další vzdělávání pedagogických pracovníků
EU –SILC	Výběrové šetření Příjmy a životní podmínky domácností (Statistics on Income and Living Conditions)
ISCED	Mezinárodní klasifikace vzdělání (International Standard Classification of Education)
MŠ	mateřská škola
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
NPI	Národní pedagogický institut
OSN	Organizace spojených národů (United Nations Organization)
RVP PV	Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
Sb.	Sbírka zákonů
UNESCO	Organizace OSN pro vzdělání, vědu a kulturu (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization)

TABULKY A OBRÁZKY

Seznam tabulek

Tabulka 1: Nejčastější způsob komunikace rodičů s učiteli MŠ.....	32
Tabulka 2: Nejméně oblíbený způsob komunikace rodičů s učiteli MŠ	32
Tabulka 3: Spokojenost s přístupem učitelů MŠ k dítěti (hodnoceno známkou jako ve škole)	33
Tabulka 4: Informace o stravování dítěte (hodnoceno známkou jako ve škole).....	33
Tabulka 5: Informace o spánku nebo odpočinkových aktivitách dítěte (hodnoceno známkou jako v škole)	34
Tabulka 6: Informace o úrazech dítěte (hodnoceno známkou jako ve škole).....	35
Tabulka 7: Informace o chování dítěte (hodnoceno známkou jako ve škole).....	35
Tabulka 8: Informace o zvládnání nebo nezvládnání činností vašeho dítěte (hodnoceno známkou jako ve škole)	36
Tabulka 9: Seznámení s obsahem školního vzdělávacího programu MŠ?	36
Tabulka 10: Způsob seznámení s obsahem školního vzdělávacího programu	37
Tabulka 11: Pozornost věnovaná informacím na nástěnce v MŠ.....	37
Tabulka 12: Pořádání akcí mateřskou školou (oslava tradičních svátků, výlety, zlepšování prostředí a podmínek MŠ atd.)	38
Tabulka 13: Frekvence pořádání akcí mateřskou školou.....	38
Tabulka 14: Participace rodičů na přípravách různých akcí MŠ	39
Tabulka 15: Nejčastější způsob sdílení informací mateřské školy	39
Tabulka 16: Počet rodičovských schůzek v průběhu školního roku	40
Tabulka 17: Je něco, co byste chtěli změnit ve vaší MŠ?.....	40
Tabulka 18: Nejčastější způsob komunikace učitelů MŠ s rodiči.....	41
Tabulka 19: Nejméně oblíbený způsob komunikace učitelů MŠ s rodiči	41
Tabulka 20: Požadování informací o dítěti z iniciativy rodičů	42
Tabulka 21: Nejčastěji podávané informace učiteli MŠ rodičům	42
Tabulka 22: Setkávají se učitelé MŠ s kritikou rodičů?	43
Tabulka 23: Hodnocení komunikačních dovedností učitelů MŠ (hodnoceno známkou jako ve škole).....	43

Tabulka 24: Zájem učitelů MŠ o školení ke zlepšení komunikačních dovedností	44
Tabulka 25: Vnímání postoje rodičů ve vztahu k MŠ.....	44
Tabulka 26: Hodnocení spolupráce s rodiči učiteli MŠ.....	45
Tabulka 27: Mateřská škola a neformálních setkávání s rodiči, dětmi a učiteli (příklady)	45
Tabulka 28: Ostatní odpovědi (příklady neformálních akcí).....	46
Tabulka 29: Doplněte následující větu. Povolání učitelky mě:	46

Seznam obrázků

Obrázek 1: Lineární model interpersonální komunikace podle DeVita.....	21
Obrázek 2: Interakční model interpersonální komunikace podle DeVita	21
Obrázek 3: Transakční model interpersonální komunikace podle DeVita	22

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Dotazník č. 1 Komunikace mezi mateřskou školou a rodinou v zájmu dítěte
pro rodiče

Příloha 2: Dotazník č. 2 Komunikace mezi mateřskou školou a rodinou v zájmu dítěte
pro učitele

Příloha 1: Dotazník č. 1 Komunikace mezi mateřskou školou a rodinou v zájmu dítěte pro rodiče

Dobrý den. Jmenuji se Brigita Kabóková a jsem studentkou Pedagogické fakulty JU v Českých Budějovicích. Prosím o vyplnění krátkého dotazníku. Průzkum je zaměřen na způsob komunikace s MŠ, míru informovanosti a spolupráci s MŠ. U každé otázky uveďte prosím jednu odpověď. Výsledky průzkumu budou interpretovány v závěrečné práci. Děkuji.

1. Jaký způsob komunikace s učitelkami používáte nejraději?

osobní
telefon
email
jiný (písemný, mobilní aplikace)

2. Jaký způsob komunikace s učitelkami vám vyhovuje nejméně?

osobní
telefon
email
jiný (písemný, mobilní aplikace)

3. Jste spokojeni s přístupem učitelek k vašemu dítěti i k vám? Ohodnoťte známkou.

1
2
3
4
5

4. Jste dostatečně informováni o stravování dítěte? Ohodnoťte známkou

1
2
3
4
5

5. Jste dostatečně informováni o spánku nebo odpočinkových aktivitách dítěte? Ohodnoťte známkou.

1
2
3
4
5

6. Jste dostatečně informováni o úrazech dítěte? Ohodnoťte známkou.

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

7. Jste dostatečně informováni o chování dítěte? Ohodnoťte známkou.

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

8. Jste dostatečně informováni o zvládnání nebo nezvládnání činností Vašeho dítěte? Ohodnoťte známkou.

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

9. Je vám znám obsah školního vzdělávacího programu MŠ?

ano

ne

10. Jak jste s ním byli seznámeni?

webové stránky MŠ

nástěnka

rodičovská schůzka

Ostatní

11. Věnujete pozornost čtení informací na nástěnce v MŠ?

většinou ano

občas ano

ne, nemám čas

ne, nezajímám se

12. Má vaše MŠ ve zvyku pořádat akce pro rodiče, děti a učitelky? (oslava tradičních svátků, výlety, zlepšování prostředí a podmínek MŠ atd.)

ano

ne, nevádí mi to

ne, ale uvítal/a bych

13. Jak často jsou tyto akce pořádány?

1krát za 3 měsíce

1krát za půl roku

1krát za rok

nepravidelně

14. Máte možnost podílet se na přípravách různých akcí MŠ?

ano

ne, nemám zájem

ne, ale uvítal/a bych

15. Jak se dozvídáte o dění v MŠ a různých sdělení nejčastěji?

webové stránky MŠ

email

nástěnka

osobně od učitelek

16. Jak často jste zváni na schůzky rodičů do MŠ?

1–2krát do roka

vícekrát

domlouvám si individuální schůzky

17. Je něco, co byste chtěli změnit ve Vaší MŠ?

Ostatní

Příloha 2: Dotazník č. 2 Komunikace mezi mateřskou školou a rodinou v zájmu dítěte pro učitele

Dobrý den. Jmenuji se Brigita Kabóková a jsem studentkou Pedagogické fakulty JU v Českých Budějovicích. Prosím o vyplnění krátkého dotazníku. Průzkum je zaměřen na způsob komunikace s MŠ, míru informovanosti a spolupráci s MŠ. U každé otázky uveďte prosím jednu odpověď. Výsledky průzkumu budou interpretovány v závěrečné práci. Děkuji.

1. Jaký způsob komunikace používáte s rodiči nejčastěji?

osobní
telefon
email
jiný (písemný, mobilní aplikace)

2. Jaký způsob komunikace vám vyhovuje nejméně?

osobní
telefon
email
jiný (písemný, mobilní aplikace)

3. Dožadují se rodiče informací o dítěti z vlastní iniciativy?

ano
spíše ano
spíše ne
ne

4. Jaké informace sdělujete rodičům o dítěti nejčastěji?

o stravování
o chování
o úrazech
o zvládnání či nezvládnání činností
o spánku nebo odpočinkových aktivitách

5. Setkáváte se s kritikou rodičů?

ano
spíše ano
spíše ne
ne

6. Jakou známkou byste ohodnotil/a své komunikační dovednosti?

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

7. Uvítal/a byste školení vedoucí ke zlepšení svých komunikačních dovedností s rodiči?

- určitě ano
- možná ano
- spíše ne
- určitě ne

8. Jak vnímáte postoj rodiče ve vztahu k MŠ?

- rodič – klient
- rodič – partner
- rodič – občan
- rodič – problém

9. Jakou známkou byste ohodnotil/a spolupráci s rodiči?

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

10. Je vaše MŠ příznivcem neformálních setkávání s rodiči, dětmi a učitelkami? Pokud ano, uveďte příklad.

- ano
- ne
- ostatní

11. Jak byste doplnil/a následující větu? Povolání učitelky mě:

- zcela naplňuje
- celkem uspokojuje
- stresuje
- vyčerpává
- ostatní

12. Co nejvíce omezuje vaši práci v souvislosti s nynějšími opatřeními v důsledku nemoci covid 19?

- ostatní